

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrap-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 18. мај 2016. године

Предмет бр. 81/10

Запослени у рудницима Кишница и Ново Брдо рударског комбината Тречка

против

УНМИК

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 18. маја 2016. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 10.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, одлучила је следеће:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба је уложена пред Комисијом 18. марта 2010. године, и уписана је 21. септембра 2010. године. У тренутку достављања жалбе, сматрало се да ју је уложило 667 запослених у рудницима Кишница и Ново Брдо, а представљао их је један од њих, г. Момчило Недељковић.
2. Дана 14. априла 2014. године, Комисија је прогласила жалбу делимично прихватљивом. У погледу целокупне историје поступка, Комисија упућује на ову одлуку о прихватљивости (§§ 1–18)¹.
3. Дана 15. априла 2014. године, Комисија је СПГС-у проследила ову одлуку о прихватљивости и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе.

¹ Сви текстови су доступни на веб-страници Комисије: www.unmikonline.org/hrap/Eng/Pages/default.aspx

4. Дана 10. јуна 2014. године, СПГС је доставио одговор УНМИК-а у вези са меритумом жалбе.
5. Дана 18. новембра 2015. године, Комисија је затражила појашњење од Посебне коморе Врховног суда Косова (ПКВК) за питања која се односе на Косовску агенцију за приватизацију..
6. У писму датираном на 9. децембар 2015. године, које је Комисија примила 24. децембра 2015. године, ПКВК је проследио додатне информације Комисији.
7. Дана 29. децембра 2015. године, Комисија је обавестила СПГС о горенаведеном одговору ПКВК-а и позвала га да у том погледу проследи додатне примедбе.
8. Дана 9. фебруара 2016. године, Комисија је добила додатне примедбе УНМИК-а.
9. Између 25. априла и 13. маја 2016. године, Секретаријат Комисије је прибавио неколико додатних докумената и одржао састанке са управом Трепче, косовским Министарством рада и социјалне заштите (МРСЗ), УНМИК-овом канцеларијом правног саветника (КПС), као и са представником жалилаца.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Рударски комбинат Трепча под управом УНМИК-а

10. Жалиоци су запослени у друштвеном предузећу „Рудници и флотација Кишница и Ново Брдо, Приштина“ (Рудници Кишница). Рудници Кишница чине део „Рударско-металуршко-хемијског комбината олова и цинка, Трепча“; (у даљем тексту Комбинат Трепча).
11. Комбинат Трепча је био једно од највећих друштвених предузећа (ДП) у бившој Југославији, које је током свог најбољег периода рада 1970-их и 1980-их година запошљавало хиљаде радника. Као што је наведено, током 2003. године Међународна организација за миграције (МОМ) регистровала је 9.445 радника Комбината Трепча од којих су 3.908 били косовски Срби, а 5.537 косовски Албанци². Током 2006. године, 9.400 радника (6.500 косовских Албанаца и 3.900 косовских Срба) је и даље било регистровано³.
12. Стављањем Косова под управу УНМИК-а сходно Резолуцији 1244 Савета безбедности УН-а (из 1999. године) од 10. јуна 1999. године и Уредби УНМИК-а бр. 1999/1 *о овлашћењима УНМИК-а на Косову*, УНМИК је постао одговоран за *привремену* управу над свим друштвеним и јавним предузећима на Косову, укључујући Комбинат Трепча.
13. По доласку на Косово, из еколошких разлога и разлога јавног здравља и очекиваног реструктурирања Комбината Трепча, УНМИК је уз подршку КФОР-а делимично

² Видети: *Нелес II*. Циљ Трепче. новембар 2003, стр. 12 // Доступан на [електронски извор] http://www.esiweb.org/pdf/esi_mitrovica_trepca_id_1.pdf (прегледано 12. маја 2016).

³ Видети: Косовска агенција за приватизацију (КАП), Годишњи извештај, јануар – децембар 2010, стр. 17 // Доступан на веб страници КАП-а [електронски извор] http://www.pak-ks.org/repository/docs/raporti_anglisht_FINAL.pdf (прегледано 12. маја 2016).

обуставио рад Комбината Трепча, чиме је *de facto* део његове радне снаге постао вишак. Од 13. јуна 2002. године, Комбинат Трепча, као ДП, стављен је под управу Косовске повереничке агенције (КПА), успостављене Уредбом УНМИК-а бр. 2002/12, са овлашћењем да као повереник управља друштвеним и јавним предузећима и њиховом припадајућом активом, у интересу њихових власника.

14. Према информацијама које је канцеларија МОМ-а на Косову доставила Комисији, у периоду 2001 – 2002, на УНМИК-ов захтев да помогне „преквалификацију и смањење“ бивше и тренутне радне снаге комбината Трепча, МОМ је спровео регистрацију и демографско и професионално профилисање запослених у Комбинату Трепча, укључујући руднике Кишница. Почетком 2002. године, у оквиру програма смањења радне снаге, МОМ је предложио и помогао формирање програма за превремено пензионисање, за који су запослени који су достигли одређени број година и испунили друге критеријуме могли да се пријаве. Запослени који су се одлучили за превремени одлазак у пензију били су уклоњени са платног списка комбината Трепча, чиме је смањен финансијски терет предузећа.
15. Током 2003. године, Министарство рада и социјалне заштите Привремених институција самоуправе (ПИС) Косова (владине структуре под целокупном надлежношћу УНМИК-а) издало је Административно упутство бр. 3/2003 *по питању превременог одласка у пензију радника Трепче под управом УНМИК-а*, које је ступило на снагу 1. јула 2003. године. Упутством је утврђено да услови за превремени одлазак у пензију (тј. између 50 и 65 година старости, најмање 10 година минулог рада у предузећу и престанак радног односа у предузећу) треба да се финансирају из консолидованог буџета Косова који је под контролом УНМИК-а (КБК). У складу са истим упутством, исплата пензија у оквиру програма превременог одласка у пензију, која је најпре утврђена на износ од 40 евра по месецу, требало је да крене од 1. јула 2004. године. Овим програмом било је предвиђено да његови корисници који су достигли одређене године старости за редован одлазак у пензију буду уклоњени из програма превременог одласка у пензију и, уместо тога, постану корисници косовског пензионог система.
16. Поред тога, развијен је систем „надокнада“ за оне који нису испуњавали услове за превремени одлазак у пензију или који је нису искористили, очигледно од стране УНМИК-а у сарадњи са управом Комбината Трепча. Новембра 2003. године, тадашњи „управник Трепче“ којег је поставио УНМИК поднео је извештај, али само у погледу „принудног затварања топионице олова у Звечану“, да је предузеће оставило на платном списку више од 2.000 прималаца плате (1.000 Албанаца, 1.000 Срба) и највише 2.300 Срба за надокнаде⁴.
17. Према информацијама које је прикупила Комисија, захваљујући овом договору који је издејствовао УНМИК уз учешће синдиката запослених и управе Трепче (и на југу и на северу), она неактивна лица запослена у свим рудницама Трепче која нису испуњавала захтеве за превремени или редовни одлазак у пензију, или која су изабрала да не искористе опцију превременог одласка у пензију и чекала да се врате на радно место када предузеће поново почне да ради, добила су месечну надокнаду од 50 евра. То је укључивало 30 евра из сопствених ресурса Трепче и 20 евра из КБК-а. Према извештају о ревизији из 2012. године косовске Канцеларије генералног ревизора, од 2010. године запослени/корисници надокнаде под управом

⁴ Видети горенаведени извештај *Циљ Трепче* (фуснота бр. 2), на стр. 12.

Комбината Трепча на северу (углавном косовски Срби) престали су да примају део месечне помоћи од КБК-а⁵.

18. Како је потврђено цифрама у јавном домену, нису сви неактивни запослени (али непензионисани) примали месечну надокнаду. На пример, у годишњем извештају Косовске агенције за приватизацију (КАП) за 2010. годину наведено је да је током 2006. године само 3.400 регистрованих запослених у Комбинату Трепча од 9.400 (6.500 косовских Албанаца и 3.900 косовских Срба) примало превремене пензије, а 2.300 надокнаде⁶.
19. Упркос свим напорима, Комисија није могла да добије потврду ниједног надлежног органа, УНМИК-а или локалног органа, да ли су гореневедене цифре укључивале и руднике Кишница. Комисија је обавештена да свака управа, на северу и на југу, води посебан списак „својих“ запослених који примају ове месечне надокнаде. Комисија је обавештена да списак таквих људи који је водила управа Трепче на југу не обухвата рударе из Кишнице. Према горенаведеном ревизорском извештају у погледу Трепче, за 2012. годину, до краја 2012. године 199 људи је примало надокнаде на „јужном“ списку⁷. У истом извештају о ревизији у вези са управом Трепче на северу наведено је да је „на списку корисника надокнаде током 2012. године било отприлике 1.883 лица, а расходи за 2012. годину су износили €675.120“⁸.
20. Такође, упркос великом броју упита код неколико институција и саговорника на Косову (управа Трепче, и на северу и на југу, УНМИК, КПС, косовски МРСЗ), Комисија није пронашла ниједан документ у објављеним законима, прописима или одлукама владе у коме се даје преглед критеријума о испуњавању услова за коришћење тих „надокнада“ и регулаторни механизам за њихово примање.
21. Утисак Комисије да такав документ не постоји поткрепљен је извештајем о ревизији Комбината Трепча за 2012. годину у којем је у вези са управом на југу наведено да „није поседовала ову одлуку и није постојао пропис за дефинисање критеријума и услова за избор корисника“⁹. У вези са управом на северу, у њему је додато:
- „Није постојао пропис за руковање и управљање надокнадама, при чему списи корисника надокнаде нису били потпуни. Уз ове списе била је приложена само копија старе радне књижице запосленог, док су недостајали нови документи, укључујући личну карту, копију рачуна у банци као и уговор о раду за период када су корисници надокнаде били запослени“¹⁰.
22. Дана 2. јуна 2005. године, СПГС је објавио Административно упутство бр. 2005/7 за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2002/13 о оснивању Посебне коморе Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију. Овим упутством одложене су све извршне радње „усмерене против или у вези са активом

⁵ Видети: Извештај Косовског генералног ревизора (КГР) о финансијским извештајима друштвеног предузећа Трепча за годину која се завршила 31. децембра 2012, јун 2013, одељак 7.2.4, стр. 47 // Доступан на веб страници КГР-а [електронски извор] – http://www.oag-rks.org/repository/docs/RaportiAuditimit_Trepca_2012_ang_197200.pdf (прегледано 12. маја 2016).

⁶ Видети: фуснота бр. 3 изнад.

⁷ Видети: горенаведени извештај о ревизији, одељак 6.2.5, стр. 28.

⁸ Видети: *ibid.*, одељак 6.2.5, стр. 28.

⁹ Видети: *ibid.*, одељак 7.2.4, стр. 47.

¹⁰ Видети: *ibid.*, одељак 6.2.5, стр. 28.

или предузећима која су под управном влашћу и руководством [КПА] и предвиђена да буду део Трепча под управом УНМИК-а, по основу одлука, пресуда или других одлука које је издао неки други суд, квази-судско или административно тело, на период од три месеца. [СПГС] може да продужи одлагање периода извршења каснијим законодавним инструментом“. У одељку 3.2(iii) овог упутства рудници Кишница наведени су као актива Комбината Трепча.

23. Дана 21. новембра 2005. године, Уредбом УНМИК-а бр. 2005/48 *о поступку реорганизације и ликвидације предузећа и њихове активе, под управном влашћу Косовске повереничке агенције* створени су услови за реорганизацију или ликвидацију инсолвентних ДП, као што је Комбинат Трепча, кроз „поступак мораторијума“. У циљу заштите дотичних предузећа од потраживања поверилаца током њиховог реструктурирања или ликвидације, Уредбом је предвиђено да, на оправдан захтев КПА, ПКВК може да изда „одлуку о мораторијуму“ (Одлука о мораторијуму) којом се обустављају „све радње, поступци или деловања било које врсте који за циљ имају извршење или намиривање било којег потраживања у односу на дотично предузеће или његову активу“, која може да се продужи само уз дозволу ПКВК-а. Уредбом је такође предвиђено неколико корака које треба предузети у циљу реорганизације предузећа, као што су именовање једног или више независних управника, најкасније три месеца након издавања Одлуке о мораторијуму (члан 8), и елаборација планова за реструктурирање о којима треба да разговарају и гласају повериоци, а касније да их потврди Посебна комора (члан 27).
24. Дана 15. децембра 2005. године, КПА је поднео захтев ПКВК-у у којем је захтевао издавање Одлуке о мораторијуму у погледу Комбината Трепча и његове активе.
25. Дана 9. марта 2006. године, ПКВК је издао Одлуку о мораторијуму бр. SCR-05-001 коју је тражио КПА. У њој се између осталог наводи: „Од датума ове Одлуке о мораторијуму све радње, поступци или деловања било које врсте која за циљ имају извршење или намиривање било којег потраживања од Трепча под управом КПА како је горе дефинисано, или у односу на активу Трепча, биће обустављени и биће настављени само уз дозволу овог Суда, у складу са чланом 5.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2005/48“.
26. Задњи пасус Мораторијума гласи:
- „Суд очекује да КПА настави експедитивно како би прибавио предлоге за управнике и пружаоце услуга и да припреми инвентар како се захтева Уредбом УНМИК-а 2005/48. У случају неоправданог кашњења, било која оштећена страна може да поднесе захтев овом суду за укидање овог Мораторијума [наглашено]“.
27. Дана 28. и 29. марта 2006. године, информација о Одлуци о мораторијуму објављена је у косовском дневном листу *Koha Ditore*. Објава није садржала цео текст Мораторијума, већ је само изнела суштину Одлуке. Путем ње су повериоци и друге заинтересоване стране додатно упознати са детаљним упутствима о томе како могу да поднесу своје тужбе код КПА. Објава није садржала горенаведену клаузулу о могућности да оштећене стране поднесу захтев ПКВК-у за укидање Мораторијума.
28. Након једностраног проглашења независности Косова, 17. фебруара 2008, и ступања на снагу Косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК више није могао ефикасно

да извршава велику већину својих задатака у својству привремене управе, а СПГС није могао да спроводи извршну власт која му формално и даље припада према Резолуцији 1244 Савета безбедности (из 1999. године) (видети нпр. Извештај Генералног секретара Уједињених нација о Мисији привремене управе Уједињених нација на Косову, 12. јун 2008. године, S/2008/354, §§ 7 и 17; *Извештај Генералног секретара о Мисији привремене управе Уједињених нација на Косову*, 15. јул 2008, S/2008/458, §§ 3–4 и 29; *Извештај Генералног секретара о Мисији привремене управе Уједињених нација на Косову*, 24. новембар 2008, S/2008/692, § 21).

29. Од маја 2008. године, управљање комбинатом Трепча и свом његовом активом је преузео тада новоосновани КАП који је спроводио своје активности под надлежношћу локалних косовских власти. Након 15. јуна 2008. године, КПА је као УНМИК-ов орган прекинуо своје активности. Дана 24. августа 2008. године, бивши локални званичници КПА, именовани од стране косовских органа на службене положаје у КАП-у, преузели су комплекс КПА. Након преузимања комплекса, очекивало се да ће КАП покушати поново да покрене процес приватизације (видети Извештај Генералног секретара УН бр. S/2008/692 наведен изнад у § 28).
30. Међутим, УНМИК је осигурао оригинале докумената који се односе на непосредно учешће УНМИК-а у управљању КПА и повереничке фондове КПА који су чувани на рачунима КПА, и они остају под контролом УНМИК-а. Такође, према наводима СПГС-а, КПА је имао и даље има укупну надлежност над Комбинатом Трепча (видети одлуку о прихватљивости ове жалбе, датирану на 14. април 2014. године, § 20).
31. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности УН-а, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
32. Дана 19. маја 2011. године Посебна комора је поново издала Одлуку о мораторијуму којом се обустављају сва потраживања поверилаца од Комбината Трепча. Чини се да је ова одлука још увек на снази. Од 8. новембра 2011. године, КАП је поново почео да прикупља потраживања поверилаца против Комбината Трепча, укључујући рудник Кишница. Међутим, како је Јединица за реорганизацију такође потврдила, док се одлука о мораторијуму не укине или некако измени, КАП неће почети разматрање ових потраживања.
33. Дана 9. децембра 2015. године, на захтев Комисије, председавајући судија ПКВК-а за реогранизацију ДП потврдио је следеће(задржан оригинални текст):

„Још увек није припремљен план реорганизације и није успостављен савет поверилаца нити је он одржао икакав састанак.

Посебна комора је неколико пута продужавала рок за подношење плана реорганизације на основу захтева КАП, а 23. фебруара 2015. године Посебна комора је последњи пут донела одлуку о продужењу рока до 01.11.2016. године.

До сада КАП није поднео план реорганизације, образлажући то чињеницом да Агенција нема именовани одбор директора и да чекају одлуку Скупштине Косова о именовању тог одбора. Влада Косова је такође преузела иницијативу

да донесе посебан закон за 'Трепча' по основу којег би статус овог предузећа био дефинисан“.

В. Тужбе жалилаца/поступци жалилаца који проистичу из њиховог запослења у Трепчи

34. Представник жалилаца, г. Момчило Недељковић, наводи да је 17. јуна 1999. године британски КФОР присилно уклонио све запослене неалбанске националности из просторија рудника Кишница и дозволио да албански радници преузму руднике. Од тог тренутка, жалиоцима је ускраћен повратак на њихова радна места док је албанским радницима наводно дозвољен повратак на посао. До овога је дошло упркос чињеници да је већина радника и даље имала статус запослених у рудницима Кишница. У тренутку подношења жалбе, представник жалилаца је Комисији доставио списак од 667 радника који су били на платном списку у рудницима Кишница 28. фебруара 1999. године, при чему је тврдио да је 17. јуна 1999. године већина тих радника уклоњена са својих радних места на описани начин.
35. Према наводу представника жалилаца, он се током година обраћао бројним организацијама, укључујући КФОР, Канцеларију МОМ-а на Косову, Институцију омбудсмана на Косову и УНМИК, тражећи да се радницима дозволи повратак на радна места и да им се врате друга сродна права, али безуспешно.
36. Представник жалилаца даље наводи да од тог тренутка послодавац није давао запосленима редовну плату нити друге повластице.
37. Након што је УНМИК 2003. године успоставио програм превременог одласка у пензију радника Трепче и након што је тај програм почео са радом (видети §§ 15–38), био је под управом релевантних органа социјалне заштите ПИС-а на Косову. Представник жалилаца је обавестио Комисију да су од почетка овог пензионог програма више од 200 радника рудника Кишница били његови корисници.
38. Након једностраног проглашења независности Косова 17. фебруара 2008. године (видети § 28 изнад), заглавље Републике Косово додато је на обрасце који се подносе за привремени одлазак у пензију, које је руководство Комбината Трепча у Звечану одбило да овери. Пошто косовски органи надлежни за решавање пензија не прихватају обрасце без наведеног печата, они су након тог датума престали да прихватају пријаве радника који испуњавају услове за превремен одлазак у пензију. Они радници који су били укључени у програм пре фебруара 2008. године још увек редовно примају своје пензије.
39. У контексту процеса реорганизације Комбината Трепча кроз поступак мораторијума (видети § 23 изнад) КПА је био одговоран за прикупљање потраживања поверилаца од предузећа, укључујући она која се односе на неисплаћене зараде бившим и тренутним запосленима. Г. Момчило Недељковић наводи да је 2006. године поднео захтев код КПА тражећи да му се исплати неисплаћена зарада остварена у рудницима Кишница (200 евра месечно) за период од када је уклоњен са радног места, почев од јуна 1999. године. Он је доставио копију свог захтева, која носи печат УНМИК-ове Канцеларије Стуба ЕУ у Београду која је била одговорна за прикупљање таквих захтева и њихово прослеђивање ка КПА; печат је датиран на 4. април 2006. године. Пропратно писмо УНМИК-ове Канцеларије Стуба ЕУ у

Београду показује да је његов захтев прослеђен Јединици КПА у Приштини за решавање захтева, 30. јануара 2007. године. Он, као представник других жалилаца, даље наводи да је током 2006. и 2007. године већина других запослених лица у рудницама Кишница, која су присилно уклоњена са посла јуна 1999. године, поднела сличне захтеве. Ипак, према његовим наводима, КПА није обрадио ниједан од њихових захтева.

40. Дана 22. новембра 2013. године, Јединица за реорганизацију Комбината Трепча при КАП-у (Јединица за реорганизацију), потврдила је Комисији да они поседују комплетну базу података КПА која садржи регистар свих тужби које су достављене Јединици за решавање тужби при КПА. На захтев Комисије, Јединица за реорганизацију је спровела претрагу десет насумично изабраних имена из горенаведеног списка радника неалбанске националности којима није било дозвољено да раде, али који су и даље били на платном списку предузећа (видети § 34 изнад). Потврђено је да су ти радници током 2006. године заправо поднели захтеве при КПА; Комисија је прикупила копије њихових захтева.
41. Јединица за реорганизацију је такође потврдила Комисији да КПА у ствари није реаговала по питању ниједне од тих тужби јер је поступак њиховог разматрања био, и још увек јесте, блокиран мораторијумом Посебне коморе.
42. Представник жалилаца наводи да ниједан од жалилаца нити ико од радника у рудницама Кишница и Ново Брдо није добио месечне надокнаде које су се давале неактивним радницима Трепче који нису испуњавали услове за превремени одлазак у пензију или за редовну пензију. Међутим, они нису уложили ниједну жалбу код руководства или УНМИК-а у вези са том ситуацијом. Представник жалилаца такође наводи да су рудари Кишнице који су примали превремену пензију престали да је примају од 2014. године.

III. ЖАЛБЕ

43. Жалиоци се жале да их је Мораторијум који је прогласила Посебна комора, у мери у којој је проглашен прихватљивим, ефективно спречавао да наставе са решавањем својих захтева поднетих код КПА 2006. године. У том погледу, Комисија сматра да се они жале на повреде члана 1. Протокола бр. 1 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП), члана 6 (право на приступ суду) и члана 13 (право на делотворан правни лек) ЕКЉП.
44. Жалиоци се додатно жале на УНМИК-ов пропуст да реши ситуацију њиховог уклањања са радних места и непримања зарада од јуна 1999. године. Из тог разлога, према мишљењу Комисије они се позивају на повреду члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП (право на неометано уживање имовине) као и члана 6 (право на рад) Међународног споразума о економским, социјалним и културним правима (МЕСЕКП).
45. Група жалилаца (радници који нису стекли услове да се пријаве за програм превременог одласка у пензију пре 15. јуна 2008. године) такође се жали на УНМИК-ов пропуст да им обезбеди алтернативна средства којим би могли да издржавају себе и своје породице. Комисија сматра да се ти жалиоци жале на повреду члана 9 (право на социјалну сигурност) и члана 11 (право на одговарајући животни стандард) МЕСЕКП-а.

46. На крају, жалиоци се жале на дискриминацију у овој ситуацији у вези са *de-facto* губитком посла, неисплаћивањем зарада и других доприноса, при чему су обезбеђени повољнији услови за запослене косовске Албанце из истог предузећа. Они се дакле у суштини жале на повреду члана 2 (опште право на забрану дискриминације), заједно са члановима 9 и 11 МСЕСКП-а.

IV. ПРАВО

A. Важећи закон

1. Уредба УНМИК-а бр. 2002/13 (13. јун 2002.) *о оснивању Посебне коморе Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију* (накнадно измењена Уредбама УНМИК-абр. 2008/4, 2008/19 и 2008/29)

Члан 1

ОСНИВАЊЕ ПОСЕБНЕ КОМОРЕ

1.1 Овим је основана Посебна комора Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију (у даљем тексту „Посебна комора“).

Члан 4

НАДЛЕЖНОСТ

4.1 Претресна већа Посебне коморе имају превасходну надлежност за тужбе и противтужбе које се односе на следеће:

...

(g) сва потраживања и захтеви који се односе на реорганизацију или реструктурирање предузећа сходно с времена на време мењаној и допуњаваној Уредби бр. 2005/48:

...

(l) Друга слична питања која могу да буду додељена на основу закона.

...

Члан 14

СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Измењена Уредбом УНМИК-а бр. 2008/4 од 5. фебруара 2008. године:

Члан 4

НАДЛЕЖНОСТ (

4.1 Претресна већа Посебне коморе имају превасходну надлежност за тужбе и противтужбе које се односе на следеће:

...

(g) сва потраживања и захтеви који се односе на реорганизацију или реструктурирање предузећа сходно с времена на време мењаној и допуњаваној Уредби бр. 2005/48:

...

(l) Друга слична питања која могу да буду додељена на основу закона.

Члан 14

СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Ова уредба ступа на снагу 31. марта 2008. године, до кад ће процедурална правила проглашена сходно члану 7 бити ваљано усаглашена.

Измењена Уредбом УНМИК-а бр. 2008/19 од 31. марта 2008. године:

Ова уредба ступа на снагу 31. маја 2008. године...

Измењена Уредбом УНМИК-а бр. 2008/29 од 31. маја 2008. године:

Ова уредба ступа на снагу 30. јуна 2008. године...

2. Административно наређење УНМИК-а бр. 2005/7 (2. јун 2005. године) за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2002/13 о оснивању Специјалног већа Врховног суда Косова за питања у вези с Косовском повереничком агенцијом

Члан 1

Обим примене

Ово Административно наређење прописује обустављање свих извршних мера против свих средстава и предузећа која су тренутно у административној надлежности и под управом Косовске повереничке агенције (КПА) и за која је утврђено да су део „Трепче под управом УНМИК-а“.

...

Члан 3

Обустављање извршења

3.1 Све извршне мере усмерене против или у вези са средствима или предузећима која су у административној надлежности и под управом Косовске повереничке агенције, а утврђено је да су у саставу Трепче под управом УНМИК-а, које су засноване на пресудама или другим одлукама које је донело Специјално веће Врховног суда Косова о питањима у вези с Косовском повереничком агенцијом, или на одлукама, пресудама или другим одлукама које је донео било који други суд, квази правосудни или административни орган, обустављају се за период од три месеца од доношења овог Административног наређења. Специјални представник Генералног секретара може да продужи то обустављање периода извршења накнадним правним инструментом.

3.2 Средства и предузећа за која је утврђено да су у саставу Трепче под управом УНМИК-а, обухватају, без ограничења, следеће:

...

(iii) Друштвено предузеће Рудници и флотација Кишница и Ново Брдо, Приштина;

3. Административно наређење бр. 2005/21 (21. новембар 2005. године) за спровођење Уредбе УНМИК-а бр. 2002/13 о установљењу Специјалне коморе Врховног суда Косова за питања у вези са Косовском повереничком агенцијом

Члан 1

Даље продужење

Период обуставе принудних мера на основу Административног наређења УНМИК-а бр. 2005/7 овим бива продужен за период од месец дана, од 1. децембра до 31. децембра 2005. године.

4. Уредба УНМИК-а бр. 2005/48 (од 21. новембра 2005) о реорганизацији и ликвидацији предузећа и њихове имовине, под административном надлежношћу Косовске повереничке агенције

Члан 5
Мораторијум

5.1 Од дана доношења Одлуке о мораторијуму све активности, поступци или акти било које врсте чији је циљ стављање на снагу или извршавање било ког потраживања против предузећа о којем се ради или његове имовине бивају суспендовани и биће настављени уз одобрење Суда.

...

5.2 У року од десет (10) радних дана од датума доношења Одлуке о мораторијуму Агенција објављује обавештење у складу са одредбама о оглашавању, у току два узастопна радна дана и наредног викенда.

(a) Обавештење садржи следеће информације:

- (i) датум и опис Одлуке о мораторијуму;
- (ii) позив на ову Уредбу и на права поверилаца према овој Уредби; и
- (iii) да ће Управник да буде наименован у року назначеном у члану 8.1;
- (iv) податке о поступку подношења потраживања; и
- (v) обавештење о могућностима гласања о плану реорганизације предузећа

...

5.3 Од дана доношења одлуке о мораторијуму, до дана наименовања Управника, предузеће је под административном надлежношћу Агенције, после чега предузеће одмах извршава попис целокупног власништва, имовине и познатих дуговања.

(a) Предузеће врши ажурирање пописа целокупног власништва, имовине и познатих дугова све до дана наименовања Управника...

(b) Попис целокупног власништва, имовине и дугова не обухвата „пензијску активу“ или „додељена права“ на начин дефинисан у Уредби УНМИК-а бр. 2001/35 „о пензијама на Косову“.

5.4 Од дана доношења одлуке о мораторијуму, до датума наименовања, а сходно одредбама доњег подчлана 5.5, предузеће мора претходно да добије писано одобрење од Агенције да би могло да обави било коју од следећих трансакција:

...

(g) Исплате плата запосленима, уз услов да Агенција одобри те исплате само до обима до којег су средства коришћена за те исплате добијена из прихода предузећа или су их на располагање предузећу делимично или у целости ставиле Привремене институције самоуправе, Косовски консолидовани буџет или донатори.

...

Члан 12
Ефекти наименовања и хитни поступци Управника

...

12.2 Одмах после дана наименовања и у току припрема за објављивање обавештења о наименовању и одржавања првог састанка поверилаца, Управник предузима следеће поступке:

...

(b) Држи консултације са представницима оних запослених у предузећу који тврде да су повериоци предузећа...

Члан 31

Регистрација и процена потраживања

...

31.1 Одмах након истека крајњег рока за пријаву потраживања, Управник процењује пуноважност, висину и приоритет потраживања и било коју односнозаконски утврђену залогу или регистровану хипотеку над предузећем.

...

31.4 Ако управник у целости или делимично одбије или смањи износ пријављеног потраживања, онда он, што је пре могуће, писаним путем обавештава повериоца на којег се то односи, уз образложење одбијања или смањења потраживања.

(a) Поверилац на којег утиче ова одлука има право да поднесе приговор суду у року од двадесет (20) радних дана од објављивања овакве одлуке управника у вези са његовим потраживањем; уколико не поднесе такав приговор поверилац губи могућност да даље оспорава одлуку управника...

(b) Суд заказује расправу најкасније десет (10) радних дана од подношења приговора од стране повериоца и одлучује о потраживању најкасније пет (5) радних дана након расправе.

Члан 32

Неоснована и неправилна потраживања

32.1 Управник може да одбаци свако потраживање или обавезу произашлу из трансакције уколико:

...

32.2 Поверилац оваквог потраживања може да оспори на суду било коју одлуку управника донету на основу овог Члана и у складу са одредбама Члана 31.4.

Члан 35

Коначна листа потраживања

35.1 Најкасније три (3) месеца након процене свих потраживања, укључујући решавање приговора на одлуку управника, који је поднео поверилац на којег та одлука утиче и који се односи на одбијање или смањење потраживања у складу са Чланом 31, управник саставља коначну листу потраживања коју доставља суду и у којој наводи висину и статус потраживања, у складу са приоритетним категоријама утврђеним у Члану 36. ове Уредбе.

...

Члан 36

Приоритети потраживања

...

(с) Потраживања на основу зарада запослених које су остале неисплаћене до дана доношења Одлуке о мораторијуму, ограничене на тромесечну бруто зараду по особи ...

5. Одлука о мораторијуму у предмету SCR-05-001 датираном на 9. март 2006. године, у вези са захтевом КПА за реорганизацију Трепча под управом КПА

1. Захтев [КПА] за реорганизацију „Трепча под управом КПА“ прихвата се како следи:

Предузеће које треба реорганизовати је ТРЕПЧА ПОД УПРАВОМ КПА, које се дефинише као:

Основно предузеће Трепча којег чине:

...

(б) ДП Рудници и флотација Кишница и Ново Брдо, Приштина;

...

2. Од датума ове Одлуке о мораторијуму све радње, поступци или деловања било које врсте која за циљ имају извршење или намиривање било којег потраживања од Трепча под управом КПА како је горе дефинисано, или у односу на активу Трепча, биће обустављени и биће настављени само уз дозволу овог Суда у складу са чланом 5.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2005/48.
3. У року од десет радних дана од датума ове Одлуке о мораторијуму, КПА објављује обавештење о овој одлуци у складу са чланом 5.2 Уредбе УНМИК-а 2005/48.
4. Најкасније два и по (2 ½) месеца од датума ове Одлуке о мораторијуму, КПА подноси Суду све поднете понуде и извештај о процени, укључујући предлоге за понуђаче који су најподобнији да буду именовани за управнике и пружаоце услуга од стране Суда, у складу са члановима 7 и 8 Уредбе УНМИК-а 2005/48.

Процедурална и чињенична основа:

...

Суд очекује од КПА да настави експедитивно како би прибавио предлоге за управнике и пружаоце услуга, и да припреми инвентар како се захтева Уредбом УНМИК-а 2005/48. У случају неоправданог кашњења, било која оштећена страна може да поднесе захтев овом суду за укидање овог мораторијума...

В. Опсег разматрања Комисије

47. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
48. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, ЕКЉП-у и његовим протоколима, Међународном споразуму о грађанским

и политичким правима (МСГПП), МЕСЕКП-у, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и другог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.

49. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више не спроводи извршну власт над косовским правосудним системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
50. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусте који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 48).
51. У погледу своје надлежности *ratione temporis*, Комисија подсећа да има надлежност над жалбама које се тичу наводних кршења људских права до којих је дошло пре 23. априла 2005. године само у случајевима где те чињенице доводе до континуираног кршења права (члан 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права). У овом случају, жалиоци су насилно уклоњени са својих радних места 17. јуна 1999. године; од тог тренутка су наводно престали да примају редовне плате. Иако догађај сам по себи не спада у временску надлежност Комисије, његове последице се продужавају до данашњег дана чиме представљају континуирану ситуацију до овог датума.
52. Период који је предмет разматрања у погледу УНМИК-ових радњи у својству Привремене управе на Косову завршио се 15. јуна 2008. године (видети § 28 изнад), након чега УНМИК више није могао ефикасно да извршава највећи број својих задатака. Међутим, период који је предмет разматрања у вези са тврдњама у погледу функционисања правосуђа завршио се 9. децембра 2008. године, када је престала УНМИК-ова одговорност у погледу правосуђа на Косову (видети § 31 изнад).

С. Поднесци страна

1. Поднесци жалилаца

53. Жалиоци се жале на то да су, без обзира на њихово принудно удаљавање са радних места, задржали статус запослених у предузећу. Међутим, од јуна 1999. године није им исплаћена ниједна зарада. Они наводе да су захтевали испуњење својих права обраћањем на адресу неколико органа и институција на Косову, од органа УНМИК-а до Институције омбудсмана на Косову (видети § 35 изнад), али без успеха.

54. Жалиоци даље наводе да су током процеса реструктурирања Комбината Трепча преко поступка мораторијума 2006. године поднели захтеве код КПА за исплату неисплаћених зарада. Међутим, решавање њихових захтева се од тада одлаже због Одлуке Посебне коморе о Мораторијуму, на основу Уредбе УНМИК-а бр. 2005/48, која је и даље на снази. С друге стране, до сада није предузет ниједан конкретан корак за реорганизацију предузећа. Жалиоци се у суштини жале да је због ове ситуације дошло до повреде њиховог права на приступ суду и, последично, њиховог права на неометано уживање имовине и права на рад.
55. [Они] жалиоци – запослени који на дан 15. јуна 2008. нису испуњавали критеријуме за укључивање у програм превременог одласка у пензију – такође се жале да су остављени без икакве социјалне заштите којом би себи и својој породици могли да обезбеде одговарајући животни стандард.
56. Такође, жалиоци се жале да су запослени косовски Албанци у рудницима Кишница били у повољнијем положају од не-Албанаца.

2. *Поднесци СПГС-а*

57. У својим примедбама на меритум датираним на 10. јун 2014. године, СПГС наглашава неоспорну чињеницу да је раднике из рудника Кишница заправо уклонио КФОР – „орган над којим УНМИК нема надзор, контролу нити надлежност... [тако да] УНМИК не може бити одговоран за радње које се приписују том органу“. СПГС даље наводи да жалбе у погледу неисплаћивања зарада и дискриминације проистичу из тог наводног насилног уклањања.
58. СПГС даље тврди да жалиоци нису поткрепили „законско право на исплату зарада или других прихода у вези са запослењем у периоду који је предмет ове жалбе“, јер нису потврдили свој „настављени радни статус у предузећу након 17. јуна 1999. године и нису доставили никакве информације које указују на то да је икада затражено судско обештећење у погледу њиховог 'насилног' уклањања, и/или утврђивање њиховог настављеног статуса запослених како би се утврдила нелегитимност њиховог одсуства са радног места након 17. јуна 1999. године и незаконит прекид исплате зарада након тог датума“.
59. Према мишљењу СПГС-а, у таквим околностима Комисија „се не може заменити законодавним судом тако да доноси претпоставке, предузима разматрања и доноси закључке о материјалним правним питањима у погледу одређивања, прекидања радног односа појединаца и његовог периода трајања, укључујући статус послодавац/запослени жалилаца који су поднели ову жалбу“.
60. У погледу тврдње жалилаца да УНМИК није увео алтернативни програм помоћи за оне који нису испуњавали услове да се пријаве за програм превременог одласка у пензију, СПГС сматра да се жалиоци позивају на повреду члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП у овом делу жалбе. Према наводима СПГС-а, жалиоци „не износе тврдње о крајњем губитку самих права на пензију већ о пропусту да им се обезбеди прелазни механизам подршке до одређеног тренутка када би стекли услове“ за превремени одлазак у пензију. Стога, СПГС сматра да „у случајевима где су се радници квалификовали, на основу правно заснованих критеријума, за превремену исплату пензије на коју су имали законско право, таква исплата не може бити класификована као 'програм помоћи', како тренутно тврде жалиоци“. Из тог разлога,

СПГС покрене питање „да ли они жалиоци који нису испуњавали правне критеријуме за превремену исплату пензије сада могу да тврде да имају постојеће право својине над 'програмом помоћи' тако да се позову на заштиту члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП“.

61. У том погледу, СПГС се позива на судску праксу ЕСЉП (предмет *Ван Дер Муселе против Белгије*) којом се објашњава да члан 1 Протокола бр. 1 не гарантује право стицања власништва над имовином, већ да подносилац који тврди да је дошло до повреде његових/њених права сходно члану 1 Протокола бр. 1 мора да покаже *prima facie* доказе о постојању и валидности његовог потраживања те имовине. СПГС се даље позива на други предмет ЕСЉП-а, *Андрејева против Летоније*, у којем Европски суд објашњава да:

„ ... се чланом 1 Протокола бр. 1 не намећу ограничења државама потписницама у погледу њихове слободе да одлуче да ли ће имати било који облик програма социјалне помоћи, или ограничења при избору врсте и обима повластица које ће обезбедити у оквиру таквог програма. Ако, међутим, држава потписница има на снази законе којима се предвиђа исплата, као право на социјалну помоћ – без обзира на то да ли зависи од претходне исплате доприноса – мора се сматрати да се таквим законима остварује новчани интерес који спада у оквир члана 1 Протокола бр. 1 за лица која испуњавају услове тих закона“.

62. СПГС стога закључује да „у закону не постоји правна основа за обавезно успостављање програма социјалне помоћи“. Такође, „само они жалиоци који су задовољили законске услове сходно програму превременог одласка у пензију за раднике Трепче, могли су да тврде да испуњавају постојеће и препознатљиве услове за исплату превремене пензије како би с правом очекивали да ће уживати у правима која су повезана са испуњавањем тих услова“. Из тог разлога, према наводима СПГС-а, „жалиоци који нису испуњавали правне критеријуме за исплату превремене пензије нису успели да утврде постојање права својине над 'програмом помоћи', које спада у оквир члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП.
63. СПГС понавља тачку да жалиоци нису успели да поткрепе чињеницу да се њихово „наводно уклањање са радног места, чиме је повређено њихово право на рад, може приписати УНМИК-у или да су закони којима се утврђују квалификациони критеријуми за исплату превремене пензије примењени на неправедан и произвољан начин“.
64. Када је реч о праву на приступ правосуђу, СПГС подсећа да је 14. децембра 2005. године „КПА... поднео захтев код Посебне коморе за започињање реорганизације Трепче, [иначе] важног ДП у географској области Косова са високим степеном политичке осетљивости. Захтев за наметање мораторијума који би утицао на прекид свих радњи за извршење или намиривање потраживања од Трепче... сматрао се неопходним за заштиту и очување ДП-а и његове активе, истовремено успостављајући режим реструктурирања Трепче којим се омогућавају прописно решавање свих Трепчаних дугова, равноправан третман свих Трепчаних поверилаца и реорганизација предузећа“.
65. СПГС додаје да „у циљу деловања у интересу свих заинтересованих страна, радника, поверилаца и тужилаца како би се заштитила и очувала актива Трепче и

њених повезаних друштвених предузећа, ниједан интерес, право ни захтев одређене групе не може бити стављен испред других нити му може бити посвећена посебна пажња или додељене посебне привилегије од стране КПА. Циљ процеса реорганизације био је да се обезбеди једнака платформа за процену и заштиту права заинтересованих страна, уз истовремено вођење транспарентног и праведног процеса за реструктурирање ДП-а“.

66. СПГС такође наводи да иако се „Уредбом УНМИК-а 2005/48 пружа могућност да КПА поднесе захтев код Посебне коморе за наметање мораторијума у одређеним околностима, сама разумна одлука Посебне коморе не може се сматрати чином који се може приписати УНМИК-у или Косовској повереничкој агенцији (КПА)“. Када је реч о ставу који је Комисија изнела у предмету *ЛИНДА, Друштво са ограниченом одговорношћу* (бр. 45/08), СПГС наводи да „Комисија не треба да врши функцију жалбеног суда у предметима у којима је надлежни суд спровео пажљиво испитивање и дао разлоге за своју одлуку, који нису произвољни или неправедни“.
67. Такође, СПГС истиче да (задржано наглашавање) „у својој Одлуци о мораторијуму (SCR-05-001), Посебна комора посебно предвиђа судску ревизију своје одлуке доношењем одлуке да *'У случају неоправданог кашњења, било која оштећена страна може да поднесе захтев овом суду за укидање Мораторијума'*“. У овом погледу он је додао да „жалиоци нису доставили ниједан доказ да су код Посебне коморе икада поднели захтев којим се доводи у питање Одлука о мораторијуму, или да Посебна комора није била ефикасна у доношењу одлуке о таквим предметима у оквиру своје надлежности“. Стога, СПГС закључује да „ако ниједна таква притужба није поднета код Посебне коморе, жалиоци не могу да изнесу тврдње да је УНМИК ефективно обавештен о било каквој притужби такве врсте“.
68. СПГС такође тврди да „жалиоци не могу да тврде да је судска радња коју је предузела Посебна комора била несразмерна циљу чије је испуњење захтевано или да су они понели прекомеран терет у односу на друге подносиоце захтева из Трепче“. Према мишљењу СПГС-а, чињеница да је Мораторијум поново издат 19. маја 2011. године и да је тренутно на снази „у значајној мери појачава навод да питање јавног интереса у погледу реорганизације Трепче остаје валидно до данас“.
69. СПГС не наводи ниједну примедбу на суштину тужби које су на чекању код КПА које, према његовом мишљењу, треба да се реше у оквиру надлежности надлежног суда „без административних сметњи“.
70. На крају, СПГС скреће пажњу Комисије на „објављивање УНМИК-ових различитих уредби које су створиле правни оквир за управу ДП и за установљење реорганизационог поступка у случају Трепче и њених повезаних друштвених предузећа од стране КПА“. Према мишљењу СПГС-а, те радње доказују да се „не могу одржати тврдње које су покренули жалиоци да КПА није реаговао у погледу потраживања поверилаца радника Трепче или њених повезаних друштвених предузећа“.
71. У својим примедбама, које је 9. фебруара 2016. године примила Комисија, у погледу Одлуке о мораторијуму коју је издао ПКВК (видети §§ 7 и 33 изнад) СПГС додаје да Уредба УНМИК-а бр. 2005/48 не садржи одредбу о праву на жалбу по одлуци о мораторијуму „као таквој“. Ипак, према наводима СПГС-а други елементи исте уредбе показују да „различити видови обештећења, а да то није жалба“ могу бити

доступни оштећеним лицима, укључујући „прелиминарне налоге“. СПГС наводи да иако се Уредбом УНМИК-а бр. 2005/48 не дефинише поступак за добијање таквог обештећења, она „јасно истиче да ПКВК има надлежност да доноси одлуке по тужбама против предузећа, као што је тужба коју су покренули жалиоци, док је одлука о мораторијуму на снази“. СПГС даље наводи да пошто у статуту није било кодификовано право на судску ревизију, у самој одлуци о мораторијуму у последњем оперативном пасусу наводи се да „у случају неоправданог кашњења, било која оштећена страна може да поднесе захтев ПКВК-у за укидање мораторијума.

72. СПГС такође наводи да је Административним упутством УНМИК-а бр. 2006/17, измењеним и замењеним Административним упутством УНМИК-а бр. 2008/6 од 11. јуна 2008. године, уведена судска ревизија пресуда и одлука Посебне коморе. Међутим, СПГС признаје да УНМИК „није упознат са тим да ли је икада неки од АУ примењен ретроактивно, што би значило да жалиоци нису имали времена да започну са ревизијом или жалбом“ сходно овим административним упутствима.
73. У погледу поступка реорганизације Комбината Трепча, који је био на чекању пред ПКВК-ом, СПГС наводи да је Уредбом УНМИК-а бр. 2005/48 утврђено да у процесу реорганизације треба консултовати запослене у ДП-у, „као и средства путем којих повериоци могу да оспоре радње управника или траже појашњења путем приступа ПКВК-у“. Међутим, СПГС признаје да „ниједна могућност од наведених не би могла да се примени у овом тренутку с обзиром да није именован управник“.
74. СПГС такође признаје да су се „политичке реалности на терену нажалост умешале у ефикасно управљање друштвеним предузећем (ДП) Трепча и његову реорганизацију“ и да, до данас, није именован ниједан управник да надгледа процес реорганизације, што је у супротности са Уредбом УНМИК-а бр. 2005/48. Међутим, те политичке реалности и застоји у сагледавању тужби које су покренули жалиоци „не могу се приписати УНМИК-у, посебно у светлу чињенице да су у сваком тренутку жалиоци могли да искористе своја горенаведена права пред ПКВК-ом“.
75. У одговору на тужбу жалилаца да су били дискриминисани, СПГС најпре подсећа да се у фази утврђивања прихватљивости Комисија уверила да су жалиоци у довољној мери успоставили *prima facie* случај дискриминације. Такође, у том тренутку Комисија је сматрала да, у складу са косовским Законом о забрани дискриминације (проглашен Уредбом УНМИК-а бр. 2004/32 од 20. августа 2004. године о проглашењу Закона о забрани дискриминације који је усвојила Скупштина Косова), терет доказивања да овај део жалбе није поткрепљен доказима треба да преузме СПГС.
76. Међутим, СПГС поново наводи: „Иако је неколико навода из изјаве коју су жалиоци дали у вези са жалбама опште природе и непоткрепљено доказима, неоспорно је да узрок жалбе у вези са дискриминацијом неалбанских радника произилази директно из наводног насилног уклањања не-Албанаца из рудника Кишница“ и да се ова радња не може приписати УНМИК-у.
77. СПГС додатно истиче да жалиоци „не износе тврдње да је законски оквир о дискриминацији успостављен на Косову био неадекватан, недовољан или неусклађен са прихватљивим стандардима људских права, у погледу заштите

њихове слободе од дискриминације, да би наводна дискриминација могла да се припише... пропусту са УНМИК-ове стране“.

78. СПГС такође истиче да тужбе у погледу дискриминације сходно члану 14 морају да се поднесу у вези са неким другим материјалним правима у ЕКЉП-у. Како, према наводима СПГС-а, „жалиоци нису ставили тужбу по члану 14 у оквир неког другог заштићеног права у складу са ЕКЉП-ом и... како се чин дискриминације не може приписати УНМИК-у, жалба излази из оквира области надлежности ХРАП-а *ratione personae*“.
79. На крају, подсећајући се на ранији закључак Комисије да је уклањање жалилаца са радних места био тренутни чин, који не узрокује неку могућу континуирану ситуацију, СПГС сматра да овај део жалбе не укључује континуирано кршење људских права. Стога, према наводима СПГС-а, „наводни чиновни дискриминације од стране УНМИК-а не могу да доведу до жељеног исхода“.

Д. Наводно кршење чланова 6 и 13 ЕКЉП и члана 1 Протокола бр. 1 уз ЕКЉП

1. Приступ суду

а. Општа начела

80. Комисија подсећа да члан 6 § 1 ЕКЉП свакоме између осталог обезбеђује право да о било каквим захтевима који се тичу његових или њених грађанских права и обавеза одлучује суд или трибунал; оно на тај начин представља „право на суд“, чији један аспект чини право на приступ, односно право на покретање поступка пред судом у грађанским предметима. (видети ЕСЉП, *Голдер против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1975, *Публикације Суда*, Серија А, бр. 18, стр. 13–18, §§ 28–36).
81. Међутим, Комисија напомиње да ово право није апсолутно, већ да може бити подложно ограничењима; ово је дозвољено у наговештајима јер право на приступ по самој својој природи захтева да буде уређено од стране надлежних власти. У том погледу, власти уживају одређено поље слободне процене. Међутим, примењена ограничења не смеју да ограниче или смање приступ који је дат појединцу, на начин или у мери у којој је сама суштина права нарушена. Осим тога, ограничење неће бити у сагласности са чланом 6 § 1 ЕКЉП ако се не бави легитимним циљем и ако не постоји довољно сразмеран однос између употребљеног средства и циља којем се тежи (видети: ЕСЉП, *Стабинз и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 22. октобра 1996, *Извештаји о пресудама и одлукама*, 1996-IV, стр. 1502, § 50; ЕСЉП [ВВ], *Марковић и остали против Италије*, бр. 1398/03, пресуда од 14. децембра 2006, § 99).

б. Примена ових начела на овај предмет

82. На почетку, Комисија сматра да стране нису оспориле следеће чињенице:
- жалиоци су насилно уклоњени са својих радних места 1999. године и од тог тренутка они заправо нису радили ни у једном објекту Комбината Трепча;
  - жалиоци не примају редовне плате од тренутка њиховог *de facto* уклањања са радних места;
  - ипак, жалиоци су остали у радном односу у Комбинату Трепча, барем до тренутка када су поднели тужбе за неисплаћене плате код КПА;

- жалиоци нису поднели ниједну тужбу поводом своје ситуације ни код једног регуларног суда на Косову;
  - децембра 2005. године, КПА је иницирао поступак реорганизације Комбината Трепча и обратио се ПКВК-у како би процес био одобрен, како се захтева Уредбом УНМИК-а 2005/48;
  - након што је испоштована одговарајућа процедура, ПКВК је дозволио да отпочне реорганизација Комбината Трепча и накнадно издао Мораторијум којим је *de facto* забрањено да било који орган процесуира било коју врсту материјалне тужбе против предузећа;
  - након објављивања Мораторијума у новинама, жалиоци, заједно са другим лицима која су имала неку врсту финансијског интереса у Комбинату Трепча, поднели су своје тужбе код КПА у којима су потраживали неисплаћене плате (200 евра месечно) и акције из поступка приватизације предузећа;
  - у складу са применљивим законом, док је Мораторијум на снази, КПА је требало да предузме одређене радње у циљу реорганизације Комбината Трепча, укључујући прикупљање и анализу свих потраживања поверилаца;
  - током периода у којем је УНМИК био одговоран за спровођење правде на Косову, ПКВК уопште није укинуо Мораторијум; он је још увек на снази, а задњи пут је обновљен фебруара 2015. године.
83. Комисија подсећа да је од усвајања Уредбе УНМИК-а 2002/13, која је ступила на снагу 13. јуна 2002. године, сва „потраживања, укључујући потраживања поверилаца или власништва, поднета против предузећа или корпорације која је тренутно или раније била под управом [КПА], при чему су ти захтеви уложени током или пре периода када су то предузеће или корпорација били под административном управом КПА“ требало поднети код ПКВК-а (видети нпр. ХРАП, АГЕНЦИЈА ЗА ОСИГУРАЊЕ ДЕПОЗИТА, бр. 59/10, одлука од 26. октобра 2011. и Југобанка А.Д. у стечају I и II, бр. 56/10 и 57/10, одлуке од 6 јуна 2013).
84. Међутим, од усвајања УНМИК-овог Административног упутства бр. 2005/7 (видети § 22 изнад), јуна 2005. године, све „радње извршења усмерене на или у вези са активом... Трепче под управом УНМИК-а, обустављене су, најпре на период од три месеца. У пракси, од тог тренутка ниједна грађанска парница против Комбината Трепча није могла бити окончана, чак и када би подносилац тужбе против предузећа успео да обезбеди по себе повољну пресуду. Одлука о мораторијуму коју је издао ПКВК марта 2006. године продужила је ову суспензију до завршетка реорганизације Комбината Трепча од стране КПА.
85. Међутим, истом Одлуком о мораторијуму истакнуто је да за све повериоце (заинтересоване стране) постоји још један механизам за испитивање њихових материјалних потраживања и потенцијално намиривање, чиме су позвани да поднесу своје тужбе по основу материјалних потраживања против Комбината Трепча код КПА.
86. Комисија подсећа да се поводом својих недаћа жалиоци нису обратили постојећем правосудном систему, пре подношења тужби код КПА, током 2006. године. Ипак, овај временски период је изван временске надлежности Комисије објашњене изнад у тексту (видети §§ 51–52). Уместо тога, Комисија ће се концентрисати на временски период након подношења њихових тужби код КПА – који је у оквиру њене временске надлежности – након што су у Одлуци о мораторијуму позвани да то учине. .

87. Комисија се слаже да издавање таквог мораторијума, којим се заустављају сви поступци против Комбината Трепча и онемогућава решавање нових предмета, није незаконита мера *per se*, јер је његова намена да заштити интересе свих поверилаца предузећа које је у поступку реорганизације. Заиста, због Мораторијума, ПКВК је суспендовао своје текуће поступке по уложеним тужбама повериоца Трепче (видети Саветодавна комисија за људска права (ХРАП), *Југобанка А.Д. у стечају I*, наведен изнад у § 90, при § 15). Следи да Мораторијум сам по себи није спречио КПА да испита тужбе које су код њега уложили жалиоци. С друге стране, он је посебно замишљен да створи такве „идеалне услове“ који омогућавају да КПА спроведе најбољу могућу процену економског стања предузећа и предложи најбоље решење, у потпуности сагледавајући интересе свих страна. У овој ситуацији, поступак КПА, тако „заштићен“ Мораторијумом, остао је једини механизам за сваког повериоца Комбината Трепча, укључујући жалиоце, да реши своја материјална потраживања од предузећа.
88. Ипак, према Уредби 2005/48 (чланови 31–35), сва потраживања требало је да решава Управник именован од стране КПА, тек након што Посебна комора одобри план реорганизације. Тек тада је Управник могао да процени и одлучи да ли одређено потраживање треба да буде уврштено на коначни списак потраживања, или одбијено.
89. Комисија признаје да је овај Мораторијум био праћен временски ограниченим планом конкретних радњи које треба предузети у вези са предузећем које је ушло у поступак реорганизације. Конкретно, ПКВК је затражио од КПА да поднесе доказе о томе да се те радње спроводе. По том питању, у самом Мораторијуму се наводи да „суд очекује од КПА да настави експедитивно како би прибавио предлоге за управнике и пружаоце услуга и да припреми инвентар“ и утврђује рок од 2,5 месеца да КПА то и учини.
90. Међутим, како је ПКВК потврдио Комисији, КПА заправо није спровео ниједну радњу предвиђену Уредбом УНМИК-а 2005/48. У одговору на захтев за пружање информација, 9. децембра 2015, ПКВК је обавестио Комисију да (задржан је оригинални текст):
- „Још увек није припремљен план реорганизације и није успостављен савет поверилаца нити је он одржао икакав састанак. ... До сада КАП није поднео план реорганизације оправдавајући то чињеницом да Агенција није именовала Одбор директора...“.*
91. Како КПА није окончао поступак реорганизације, потраживања жалилаца нису процењена и стога су остала без икакве одлуке о њиховом меритуму. Из тог разлога, жалиоци никада нису добили одлуку о својим потраживањима материјалних интереса у Комбинату Трепча (исплата заосталих плата). Истовремено, због Одлуке о мораторијуму, сам ПКВК није могао да процени та потраживања.
92. Комисија не сумња да је имовина Комбината Трепча врло вредна. Ипак, Комбинат је такође нагомилао значајна дуговања због којих су органи на Косову морали врло опрезно да приступе његовој реорганизацији. С друге стране, требало је прописно размотрити и интересе поверилаца, као и чланова значајног дела радне снаге Комбината Трепча. Несумњиво да је реорганизација овог предузећа врло сложен и

вишедимензионалан поступак, који захтева време. Такође, реорганизација Комбината Трепча очигледно зависи од политичког договора између органа у Београду и Приштини, над којим је УНМИК, чини се, имао слабу контролу, или је уопште није имао, већ је могао само да покуша да буде помагач процеса.

93. Комисија такође подсећа да наметнута ограничења треба да буду „оправдана и [треба да успоставе] добру равнотежу између интереса државе и интереса појединаца“ (ЕСЈП, *Сокур против Украјине*, бр. 29439/02, пресуда од 26. априла 2005, § 32, видети такође ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2010, § 40). Другим речима, треба показати да постоји равнотежа између заједничких интереса (предузећа/државе/друштва) и интереса појединачних поверилаца. На пример, у ситуацији где је поднет значајан број захтева за великом свотом новца против државе, може бити потребно додатно регулисање од стране државе. У том погледу држава ужива одређени простор за слободну процену, али усвојене мере морају бити усклађене са чланом 6 § 1 ЕКЈП-а (видети ЕСЈП, *Кутић против Хрватске*, бр. 48778/99, пресуда од 1. марта 2002, ЕКЈП, 2002-II, § 31).
94. У овом предмету, међутим, чини се да је свака могућност доношења пресуда у грађанским парницама против Комбината Трепча до сада била одлагана преко десет година, од којих скоро три припадају надлежности Комисије *ratione temporis*. То је била последица континуираних пропуста КПА да предузме релевантне кораке за реорганизацију Комбината Трепча и да напослетку донесе одлуку о тужбама жалилаца, као и последица Мораторијума на грађански поступак против Комбината Трепча. У тим околностима, Комисија не може прихватити да је степен приступа који је обезбеђен сходно применљивим законима био довољан да се жалиоцима обезбеди „право на суд“.
95. Према томе, Комисија је мишљења да ова ситуација представља кршење члана 6 § 1 ЕКЈП.

2. Право на делотворан правни лек

а. Општа начела

96. Комисија подсећа да начела у вези са чланом 13 Европске конвенције гарантују да правни лек у погледу наводне повреде права, који је довољан да исправи повреду и, ако је применљиво, обезбеди обештећење, треба да буде доступан у релевантном тренутку оштећеној страни у теорији и у пракси (видети: ЕСЈП, *Клас и остали против Немачке*, бр. 5029/71, пресуда од 6. септембра 1978, § 64 и 67; ЕСЈП [ВВ], *Кудла против Пољске*, бр. 30210/96, пресуда од 26. октобра 2000, 157; ЕСЈП, *Мелник против Украјине*, бр. 72286/01, пресуда од 28. марта 2006, § 114).
97. Такође, према мишљењу Суда, „орган“ на који се позива у тој одредби не мора нужно да буде судска власт; али ако није, његова власт и гаранције које обезбеђује су релевантне за утврђивање тога да ли је правни лек пред тим органом ефикасан. Такође, чак и када један правни лек сам по себи у потпуности не задовољава захтеве члана 13, то може учинити група правних лекова сходно домаћим законима (видети, међу многим другим примерима, *Силвер и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. марта 1983, Серија А бр. 61, стр. 42, § 113; *Чахал против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 15. новембра 1996, Извештаји 1996-V, стр. 1869-70, § 145).

98. Такође, према мишљењу Суда „ефективност“ једног „правног лека“ у смислу члана 13 не зависи од извесности повољног исхода за подносиоца. Истовремено, правни лек који се захтева чланом 13 мора да буде „ефикасан“ у пракси као и у праву у смислу спречавања наводне повреде или њеног настављања, или обезбеђивања одговарајућег обештећења за сваку повреду која се већ десила, и мора да понуди разумну шансу за успех (видети ЕСЈП [ВВ], *Кудла против Пољске*, бр. 30210/96, пресуда од 26. октобра 2000, §§ 157–158; ЕСЈП, *Васерман против Русије (бр. 2)*, бр. 21071/05, пресуда од 10. априла 2008. године, § 45; ЕСЈП, *Влад и остали против Румуније*, бр. 40756/06, 41508/07 и 50806/07, пресуда од 26. новембра 2013, § 111).
99. Европски суд је такође закључио да у многим предметима нема потребе засебно испитивати наводе сходно члану 13 када је утврђена повреда члана 6, јер се сматра да „члан 6 § 1 чини *lex specialis* у погледу члана 13“. Међутим, Суд је закључио да је ситуација другачија у случајевима када се жалба односи на одсуство правног лека у односу на наводну повреду самог члана 6, посебно у погледу трајања поступка (видети ЕСЈП [ВВ], *Кудла против Пољске* наведен изнад у § 96, при § 156; ЕСЈП, *Влад и остали против Румуније*, наведен у § 97 изнад, при § 111).
100. Како је објаснио Европски суд, питање да ли је жалилац у неком предмету „заиста имао користи од суђења у разумном временском периоду при утврђивању грађанских права и обавеза... је правно питање издвојено од оног да ли је подносиоцу сходно домаћим законима био доступан ефикасан правни лек да испита жалбу по том основу. ... [Постоји] потреба да се испита жалба подносиоца сходно члану 13 који се посматра засебно, без обзира на претходни закључак о повреди члана 6 § 1 за пропуст да му се суди у разумном временском року (ЕСЈП [ВВ], *Кудла*, наведен изнад, §§ 147–149). Такође, „захтеви из члана 13 треба радије да се посматрају као ојачање захтева из члана 6 § 1, а не као да су обухваћени општом обавезом коју тај члан прописује (*ibid.*, § 153).
101. Комисија сматра да исти приступ треба применити у погледу жалбе сходно члану 13 ЕКЈП, у вези са повредом права на приступ суду сходно члану 6 § 1 ЕКЈП.

b. Примена ових начела на овај предмет

102. Комисија подсећа да текст Одлуке о мораторијуму наговештава могућност подношења захтева код ПКВК-а да укине мораторијум: „у случају неоправданог кашњења, било која оштећена страна може да поднесе захтев овом суду за укидање овог мораторијума“. Међутим, Одлука о мораторијуму је објављена у новинама у скраћеном облику, који није садржао тај ред, при чему цели текст Одлуке о мораторијуму никада није био подељен свим заинтересованим странама, укључујући жалиоце. Стога, Комисија закључује да стране нису биле обавештене о таквој могућности, како се предвиђа текстом Одлуке о мораторијуму, у тренутку када је издата.
103. Истовремено, Комисија напомиње да је тек Уредбом УНМИК-а бр. 2008/4 од 5. фебруара 2008. (члан 4.1 (g)), измењена Уредба УНМИК-а 2002/13 *о оснивању Посебне коморе Врховног суда Косова у вези са питањима која се тичу Косовске повереничке агенције* тако да је у надлежност ПКВК-а укључено, између осталог, право на ревизију „свих тужби и пријава у вези са реорганизацијом или реструктурирањем предузећа сходно Уредби бр. 2005/48“. Комисија такође

- напомиње да је првобитни датум ступања на снагу ове одредбе одложен два пута на основу две касније Уредбе, бр. 2008/19 и 2008/29, да би напоследку ступио на снагу 30. јуна 2008. године (видети члан А.1 овог мишљења). Стога, чини се да је тек од тог датума Посебна комора стекла надлежност да одлучује о жалбама у вези са пропустом КПА да, као у овом случају, поступа у складу са Уредбом УНМИК-а 2005/48.
104. Када је реч о периоду од 1. јула до 9. децембра 2008. године (крај УНМИК-ове надлежности над правосуђем на Косову), Комисија подсећа да се КПА до тада већ повукао са своје управне функције, коју је преузео КАП. Истовремено, УНМИК се припремао да преда своју целокупну правосудну власт ЕУЛЕКС-у. Комисија прихвата да је у начелу горенаведена измена Уредбе УНМИК-а 2002/13 створила могућност жалбе против КПА, ако непримерено поступа у спровођењу својих функција сходно Уредби УНМИК-а 2005/48. Међутим, каснија Уредба се примењује само на КПА, при чему се КАП и не помиње. Иако је могућност улагања жалбе ПКВК-у против КАП-а могла бити објашњена у Уредби 2008/4 (и каснијој 2008/19), то се није десило.
105. Стога, према мишљењу Комисије, законодавство УНМИК-а у том тренутку омогућило је основу за улагање жалбе против КПА тек након што је било познато да он заправо више не обавља своју функцију. С друге стране, није створена никаква могућност да се уложи жалба против КАП-а, до краја временске надлежности Комисије.
106. Заиста, Комисија напомиње да су маја 2008. године косовски органи усвојили *Закон о Косовској агенцији за приватизацију* (бр. 03/L-067), у којем је објашњено да је КАП наследник КПА (члан 5). Међутим, тек у августу 2011. године, нови *Закон о Посебној комори Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску агенцију за приватизацију* (бр. 04/L-033), који су усвојили косовски органи, напоследку је објаснио да је ПКВК (основан под надлежношћу локалних институција) ипак имао надлежност да одлучује по тужбама против КПА и КАП-а у вези са „поступком који произилази сходно Уредби УНМИК-а бр. 2005/48, или који је у оквиру њене области примене, или сходно било којем потоњем закону, или у вези са тужбом, питањем или поступком који произилази из предмета или је повезан са предметом сходно таквој уредби или закону или предметом који се налази у области примене такве уредбе или закона“ (чланови бр. 1.10 и 69).
107. Поред тога, Комисија подсећа у овом контексту да су пред њим поднете жалбе два српска правна лица, Агенције за осигурање депозита и банке „Југобанка“, која су заступали њихови тимови адвоката. Они су се такође жалили Комисији о пропусту КПА и ПКВК-а у погледу њихових тужби поднетих у складу са Уредбом УНМИК-а 2005/48 (видети ХРАП, одлуке у предметима *АГЕНЦИЈА ЗА ОСИГУРАЊЕ ДЕПОЗИТА* и *Југобанка А.Д. у стечају I и II*, наведени изнад у § 83. У својим поднесцима, ниједан од њих се није позвао на могућност подношења тужбе против КПА, који је спроводио своје активности у погледу поступка реорганизације сходно Уредби УНМИК-а 2005/48, пред ПКВК-ом. Према мишљењу Комисије, како правни тимови ова два корпоративна жалиоца очигледно нису били упознати са таквим правним леком, не може се с разлогом очекивати да би жалиоци у овом предмету чак и могли бити упознати са таквом могућношћу.

108. Комисија такође подсећа на изјаву СПГС-а да је КПА имао и даље има укупну власт над Комбинатом Трепча (видети § 30 изнад). Према мишљењу Комисије, то доводи до забуне по питању применљивог законодавства, надлежности за руковођење Трепчом и напослетку релевантног тела против кога треба поднети жалбу. То све иде у прилог мишљењу Комисије да није постојао јасан ефективан правни лек против ситуације немогућности приступа суду, у којој су се нашли жалиоци као и многи други повериоци Комбината Трепча.
109. Из тог разлога, Комисија сматра да пошто је Мораторијум у потпуности ускратио могућност жалиоцима да се њихове тужбе реше на било којем суду (укључујући сам ПКВК) или неким механизмом изван поступка КПА, до краја временске надлежности Комисије није постојао ниједан делотворан правни лек против такве мере која блокира њихов приступ суду.
110. Стога, Комисија закључује да је дошло до кршења члана 13, у комбинацији са чланом 6 § 1 ЕКЉП.

Е. Наводно кршење члана 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП

111. Комисија је сматрала да су се у овом делу жалбе жалиоци у суштини жалили да, услед немогућности да се њихова материјална потраживања реше код КПА, они нису могли да добију ретроактивну исплату својих плата које су остале неисплаћене од тренутка када су били приморани да напусте своја радна места. Жалиоци се додатно жале на УНМИК-ов пропуст да реши ситуацију њиховог уклањања са радних места и непримања зарада од јуна 1999. године.
112. У светлу горенаведених разматрања и закључака, Комисија не види потребу да засебно испитује овај део жалбе.

Ф. Наводно кршење права на социјалну заштиту и права на адекватан животни стандард

113. Она лица међу жалиоцима која нису испуњавала захтеве за програм превременог одласка у пензију тврде да, пошто су удаљени са својих радних места јуна 1999. године, нису примала ниједан вид редовне исплате за случај губитка посла услед технолошког вишка или незапослености од управе Трепче, како би издржавали себе и своје породице, осим повремених *ex gratia* исплата од стране управе Трепче. У том погледу, Комисија је закључила да овај део жалбе треба испитати сходно члану 9 (право на социјалну заштиту) и 11 (право на адекватан животни стандард) МСЕСКП-а, у погледу наведеног пропуста УНМИК-а да успостави алтернативни програм помоћи за ову категорију неактивних запослених лица.

а. Општа начела

114. Оба права на адекватан животни стандард и на социјалну заштиту су обухваћена Универзалном декларацијом о људским правима (УДЉП), што значи да „сваки припадник друштва има право на социјалну заштиту“ (члан 22, УДЉП) и да „свако има право на адекватан животни стандард који обезбеђује здравље и благостање, његово и његове породице, укључујући храну, одећу, стамбени смештај и лекарску негу и потребне социјалне службе, као и право на заштиту у случају незапослености, болести, инвалидитета, удовиштва, старости, или других случајева

губљења средстава за издржавање услед околности независних од његове воље“ (члан 25.1, УДЉП).

115. Право на социјалну заштиту и право на адекватан животни стандард су такође загарантовани МСЕСКП-ом, који у релевантним деловима наводи:

Члан 9

„Државе потписнице тренутног Споразума признају право сваког на социјалну заштиту, укључујући социјално осигурање“.

Члан 11.1

„Државе потписнице тренутног Споразума признају право сваког на адекватан животни стандард, његов и његове продице, укључујући адекватну храну, одећу и стамбени смештај, и право на континуирано побољшање животних услова. Државе потписнице предузеће одговарајуће кораке како би обезбедиле реализацију овог права, признајући у том смислу суштински значај међународне сарадње...“

116. Комисија наводи да је право на социјалну заштиту чврсто утврђено међународним правом, тиме што је уврштено у неколико међународних споразума о људским правима, укључујући Међународну конвенцију против свих видова расне дискриминације (члан 5 (е) (iv)), Конвенцију о уклањању свих видова дискриминације жена (чланови 11 и 14) и Конвенцију о правима детета (члан 26) и МОР споразуми.

117. У свом Општем коментару бр. 19 о праву на социјалну заштиту (члан 9), Комитет МСЕСКП-а је навео кључне карактеристике овог права и опсег обавеза држава потписница у складу са Споразумом. Право на социјалну заштиту захтева успостављање система, који може бити сачињен од једног програма или више различитих програма, који је доступан и који се примењује како би обезбедио да се исплаћују олакшице за релевантне социјалне ризике и непредвиђене случајеве, посебно оне који су резултат околности изван контроле људи. Такав систем би требало успоставити „у оквиру домаћег закона, а јавни органи морају да преузму одговорност за ефективно управљање системом и његов надзор“ (при § 40). Чланом 9 предвиђено је девет главних врста социјалне заштите којима треба да се замени приход у вези са губитком посла услед „болести, инвалидитета, породилског одсуства, повреда на раду, незапослености, старости или смрти члана породице, неприступачне здравствене услуге или немогућности издржавања породице (при § 11) ...“.

118. Комитет је додатно навео да право на социјалну заштиту, као и свако људско право, налаже државним органима обавезу поштовања, заштите и примене. Обавезом поштовања захтева се да државе потписнице на пример не учествују ни у једној пракси или активности којом се „ускраћује или ограничава једнак приступ адекватној социјалној заштити“. Обавезом заштите захтева се да државе потписнице спрече треће стране (појединце, групе, корпорације и друге субјекте, као и заступнике који делују под њиховом надлежношћу) да у било којем облику утичу на уживање права на социјалну заштиту. Ова обавеза обухвата „доношење неопходних и ефективних закона и других мера, на пример, да се треће стране

уздрже од ускраћивања равноправног приступа програмима социјалне заштите којима они управљају или којима управљају други“ (при § 45). На крају, обавезом примене захтева се доношење свих неопходних мера ка потпуној примени права на социјалну заштиту, између осталог, на основу „ваљаног признавања овог права у оквиру националних политичких и правних система, у најбољем случају спровођењем закона; доношењем националне стратегије у области социјалне заштите и плана деловања за реализацију овог права“.

119. У погледу социјалне заштите у случају незапослености, Комитет сматра да „поред промовисања сталног, продуктивног и слободно изабраног запослења, државе потписнице морају да настоје да обезбеде олакшице за покривање губитка или недостатка зарада услед немогућности да се добије или задржи одговарајуће запослење“. Посебно у случају губитка запослења, „олакшице треба исплатити за адекватан временски период, а након његовог истека систем социјалне заштите треба да обезбеди одговарајућу заштиту незаспосленог радника, на пример кроз социјалну помоћ“. Такође, „олакшице би требало обезбедити за покривање периода губитка зарада код лица од којих се захтева да се не јављају на посао током ванредне ситуације у јавном здрављу или неке друге ванредне ситуације“ (при § 16). Када је реч о извештајима држава потписница у Споразуму, Комитет је изразио став да је недостатак олакшица у случају незапослености „противно обавезама држава потписница“¹¹ сходно МСЕСКП-у. Међутим, минимални износ таквих олакшица, или минимални период трајања олакшица, није дефинисан у МСЕСКП-у, а није га дефинисао ни Комитет.
120. Комитет МСЕСКП-а наводи да је „социјална заштита од централног значаја за гаранцију достојанственог живота“, истичући везу између овог права и реализације осталих економских и социјалних људских права, пре свега права на адекватан животни стандард и права на здравље. У том погледу, у вези са начелом људског достојанства наведеним у преамбули Споразума, јасно је утврђено да, било у новцу или натури, осим што морају бити доступне, приступачне и повољне, пензионе олакшице морају бити адекватног „износа и трајања како би појединац остварио права на заштиту и помоћ породици, адекватан животни стандард и адекватан приступ здравственој заштити“. Даље, критеријуме адекватности је потребно редовно проверавати да би корисници могли да приуште добра и услуге потребне за реализацију њихових права загарантованих Споразумом.
121. Прихваћено је да, сходно члану 2 МСЕСКП-а, који се односи на опсег обавеза државе у складу са Споразумом, до потпуне реализације права на социјалну заштиту и адекватан животни стандард може се доћи једино „прогресивно“, максималним искоришћавањем расположивих ресурса државе. Ипак, подразумева се да ове одредбе МСЕСКП-а такође намећу обавезе које имају непосредно дејство. Оне обухватају: обавезу гарантовања да ће ова права бити остварена без дискриминације и уз обезбеђивање уживања макар „минималних суштинских нивоа“ сваког од права о коме је реч.
122. Ова последња обавеза у вези са правом на социјалну заштиту подразумева омогућен приступ програму социјалне заштите који пружа „минимални ниво олакшица свим лицима и породицама којим ће моћи обезбедити основну

¹¹ Видети: Комитет за економска, социјална и културна права, Закључне примедбе: Сирија, Док УН-а Е/С.12/1/Add.63, 24. септембар 2001, при § 22.

здравствену заштиту, основно склониште и смештај, воду и хигијенско-санитарне услове, намирнице и најосновније образовање“.

123. Комитет је нагласио да горенаведене минималне основне обавезе важе „такође и у периодима када су средства врло ограничена“, када власти такође имају обавезу да заштите „осетљиве припаднике друштва“ (Комитет МСЕСКП-а, Општи коментар бр. 3, о *природи обавеза држава потписница*, при § 12)¹². Осим тога, потребно је посветити посебну пажњу како би систем социјалне заштите реаговао у ванредним околностима, као што су периоди током и након природне непогоде, оружаних сукоба и неуспешних усева. Како би власти избегле одговорност за пропуст да испуне барем своје минималне основне обавезе, морају доказати да је учињен сваки напор да се као ствар приоритета искористе сва расположива средства у настојању да се испуне те основне минималне обавезе.

b. Примена општих начела на овај предмет

124. На почетку, Комисија напомиње да је овај део жалбе ограничен на оне жалиоце који нису испуњавали предвиђене критеријуме за укључивање у програм превременог одласка у пензију који је успоставио УНМИК како би пружио подршку радној снази Трепча која је остала без посла као технолошки вишак. Жалиоци тврде да им није био доступан ниједан алтернативни програм помоћи да их заштити од изненадне и неочекиване ситуације губитка запослења и да су остали без средстава за издржавање себе и својих породица.

125. Супротно наводима СПГС-а како је укратко наведено изнад у §§ 60–62, према којима жалиоци тврде да је УНМИК прекршио „стечено право својине“ заштићено чланом 1 Протокола бр. 1 ЕКЉП, Комисија, како је наведено у фази утврђивања прихватљивости, сматра да се овај део жалбе односи на УНМИК-ове обавезе сходно члану 9 (право на социјалну заштиту, посебно на заштиту од незапослености) и 11 (право на адекватан животни стандард) МСЕСКП-а. Стога он треба бити испитан сходно овим одредбама.

126. Комисија напомиње да не може постојати сумња у погледу УНМИК-ове одговорности да жалиоцима загарантује права како је предвиђено члановима 9 и 11 МСЕСКП-а. Комисија напомиње да је, од јуна 1999. године, УНМИК преузео свеукупну законодавну и извршну власт на Косову што је укључивало одговорност за успостављање институционалног и регулаторног оквира за реорганизацију и/или ликвидацију јавних предузећа, праксе која је започела 2002. године. Комисија такође напомиње да је приликом спровођења ове сложене праксе УНМИК имао одговорност да успостави неопходне мере социјалне заштите за заштиту људских права, укључујући економска и социјална права, становника Косова, што је била суштина УНМИК-овог мандата сходно Резолуцији 1244 Савета безбедности УН-а (из 1999. године).

127. Комисија напомиње да су, независно од посебних околности и одговорности за њихово уклањање са посла у рудницима Кишница јуна 1999. године (видети ХРАП, *Запослени у рудницима Кишница и Ново Брдо Комбината Трепча*, бр. 81/10, одлука од 14. априла 2014. године, §§ 43–48), који су изван његове надлежности *ratione temporis*, жалиоци након тога, заправо, остали без посла и плата. Комисија

¹² Комитет МСЕСКП-а, Општи коментар бр. 3, о *природи обавеза држава потписница*, 14. децембар 1990, Док. УН-а Е/1991/23, при § 12.

напомиње да се, најкасније до 2002. године, ова ситуација наставила уз знање и прећутну сагласност УНМИК-а. Од тог тренутка, рудници Кишница су као део Комбината Трепча стављени под управу КПА, као УНМИК-овог тела.

128. Комисија даље напомиње да је УНМИК био упознат са осетљивом ситуацијом оних запослених лица у Трепчи која су остала без посла, што се може видети и на основу мера које је он директно донео или које је омогућио како би им обезбедио неки вид социјалне помоћи.
129. Комисија исто тако напомиње да је, на основу програма регистрације, обуке и смањења броја запослених у Трепчи које је спровео МОМ у периоду 2001–2002, УНМИК од 2003. године успоставио текући програм превременог одласка у пензију за оне неактивне запослене старости 50–65 година живота који су испуњавали додатне захтеве предвиђене УНМИК-овим Административним упутством бр. 3/2003, касније измењеним УНМИК-овим Административним упутством бр. 02/2006 из марта 2006. године. Када запослени који су се пријавили за програм достигну утврђене године старости, они би постајали бивши радници предузећа и примали би 40 евра месечно по основу превремене пензије. Програм је предвиђен као привремена мера док дотични запослени не достигну године старости за редовну пензију, у складу са Уредбом УНМИК-а бр. 2001/35 од 22. децембра 2001. године *о пензијама на Косову*, којом је успостављен нови пензиони систем на Косову, који функционише од 2002. године.
130. Жалиоци који нису испуњавали захтеве за стицање превремене пензије, или који се нису пријавили за програм, жале се да нису примили ниједан редован облик финансијске помоћи (тј. олакшице за губитак посла услед технолошког вишка или незапосленост), услед чега нису били у могућности да одрже адекватан стандард свог живота и живота својих породица. Они се жале да УНМИК није успоставио ниједан алтернативни програм за запослене у њиховој ситуацији. У фази утврђивања прихватљивости Комисија је прогласила овај део жалбе прихватљивим, на основу поднесака жалилаца, које СПГС није довео у питање.
131. Међутим, у светлу додатних информација које је Комисија накнадно прикупила, чини се да је под управом УНМИК-а/КПА у сарадњи са ПИС-ом, од 2004. године Трепча ипак успоставила додатни програм помоћи који се састојао од месечне исплате „надокнада“ за оне неактивне запослене Комбината Трепча који су били испод старосне границе за превремену или редовну пензију. Комисија се ослања на информације заинтересованих страна као и на документе из јавног домена у којима се наводи да је већи број запослених у Комбинату Трепча, који нису испуњавали услове за пензију, примао месечну олакшицу за губитак посла у износу од 50 евра, која се финансирала из буџета Трепче под управом УНМИК-а и делимично из КБК-а.
132. Комисија напомиње да је оваква ситуација била на почетку временске надлежности Комисије, 23. априла 2005. године. Комисија напомиње да је тог датума програм превременог одласка у пензију био активан, са све више бивших радника који су се прогресивно пријављивали за програм како су достигали старосну границу од 50 година живота, при чему је требало да се месечне „надокнаде“ или олакшице за губитак посла исплаћују великом броју неактивних запослених лица која су била испод старосне границе за превремени одлазак у пензију. Комисија такође напомиње да су оба програма наставила да се примењују током времена када је

УНМИК имао пуну извршну власт на Косову (јун 2008. године) и у области правосуђа (децембар 2008. године), а то су датуми који такође обележавају престанак временске надлежности Комисије.

133. У погледу тужбе жалилаца, коју СПГС не оповргава, да им нису исплаћене горенаведене редовне олакшице за губитак посла, Комисија је спровела истражне кораке на основу којих се чини да заиста нису сви неактивни запослени испод старосне границе за превремени одлазак у пензију примали такозване „надокнаде“. На пример, Комисија напомиње да се у годишњем извештају КАП-а за 2010. годину наводи да је 2006. године од 9400 појединаца регистрованих као (бивши) запослени у Трепчи, њих укупно 5700 примало олакшице социјалне заштите (3400 превремених пензија и 2300 „надокнада“)¹³. Слично томе, према Извештају о ревизији Владе Косова из 2012. године, исте године је било 199 „корисника надокнаде“ из Трепче, на југу, а 1883 на северу Косова¹⁴.
134. Међутим, и без обзира на вишеструка распитивања код УНМИК-а и косовског МРСЗ-а, Комисија није могла да добије ниједан документ (закон, административно упутство, одлуку владе или слично) којим се утврђују критеријуми за испуњавање услова, износ и трајање тих олакшица, којим би се оправдало искључивање жалилаца из њихове расподеле. Комисији се чини да, након што је систем надокнада успостављен, његово спровођење је препуштено огранцима управе Трепче (на северу и на југу) и, до одређене мере, синдикатима радника.
135. Иако признаје УНМИК-ове напоре, директно или преко његовог органа КПА, да обезбеди мрежу социјалне заштите за запослене у предузећу који су остали без посла, Комисија напомиње да је практична расподела месечних олакшица за губитак посла, која није имала јасно законско или регулаторно утемељење, била таква да је остављала простор трећим странама да злоупотребе систем и да се из тог разлога појави неправедно искључивање потенцијалних корисника, као што су жалиоци. Комисија напомиње да је питање око непостојања прописа за управљање надокнадама такође покренула и косовска Канцеларија генералног ревизора, који је навео да је непостојање правне основе за овај програм довело до појаве неправилности (видети § 21 изнад). У том погледу, Комисија се позива на мишљења која је изразио Комитет МСЕСКП-а да је суштински аспект обавеза органа да заштите ефективно уживање права на социјалну заштиту доношењем оних неопходних законских и других мера којима се спречава да треће стране онемогуће једнак приступ програмима социјалне помоћи.
136. Међутим, Комисија примећује да у овом предмету, без обзира на препознату потребу да утврди систем олакшица у случају губитка посла за неактивне запослене у Трепчи до тренутка реорганизације предузећа, УНМИК није донео никакве законске или друге регулаторне мере да успостави систем којим су предвиђени објективни критеријуми за укључивање у програм и модалитети расподеле горепомнутих олакшица, као ни могућност правних лекова у случају погрешне примене система. Комисија такође напомиње да, у контексту „минималних основних обавеза“ које државни органи треба да испуне у непосредном мандату у складу са Споразумом, УНМИК није доставио ниједан

¹³ Годишњи извештај КАП-а, јануар – децембар 2010, стр. 17 // Доступан на [електронски извор] http://www.pak-ks.org/repository/docs/raporti_anglisht_FINAL.pdf (прегледано 14. маја 2016).

¹⁴ Извештај о финансијским извештајима друштвеног предузећа Трепча за годину која се завршила 31. децембра 2012, наведен изнад у фусноти 5, на стр. 27 и 47.

поднесак да је искористио све своје доступне ресурсе са циљем да се законом регулише расподела олакшица запосленима у Трепчи за губитак посла. С друге стране, УНМИК није доставио никакво објашњење да оправда пропуст што није успоставио ниједан такав систем.

137. Комисија такође напомиње наводе жалилаца да су се обратили на адресу неколико институција на Косову, укључујући управу Трепче и органе УНМИК-а, како би се жалили у вези са том ситуацијом (видети § 35 изнад), али безуспешно.
138. У том погледу, Комисија сматра да УНМИК као привремени управник Трепче, и као привремени управник на Косову, није испунио своје обавезе сходно члану 9 МЕСЕКП-а. Посебно, Комисија сматра да се УНМИК-ов пропуст да успостави јасан правни оквир за оснивање, праћење и спровођење система надокнада одразио на неправедно искључивање жалилаца из горепоменутог програма и на повреду њиховог права на социјалну заштиту. Како су жалиоци остављени без икаквих средстава да издржавају себе и своје породице, Комисија такође сматра да је прекршено њихово право на адекватан животни стандард.
139. Из тих разлога, Комисија закључује да је постојало кршење чланова 9 и 11 МЕСЕКП-а.

Г. Наводно кршење члана 2, у комбинацији са члановима 9 и 11, МЕСЕКП-а

140. У мери у којој се жалиоци жале да су, након њиховог уклањања са посла, успостављени повољнији услови социјалне заштите за (неактивне) раднике албанске националности запослене у рудницима Кишница, Комисија сматра да овај део жалбе треба размотрити у складу са чланом 2, у комбинацији са члановима 9 (право на социјалну заштиту) и 11 (право на адекватан животни стандард) МЕСЕКП-а.
141. Комисија подсећа да су забрана дискриминације и једнакост фундаменталне компоненте међународног права о људским правима и да је забрана дискриминације призната Повељом Уједињених нација и обухваћена свим међународним инструментима за људска права, почев од Универзалне декларације о људским правима (чланови 2 и 7). У погледу економских и социјалних права, у члану 2.2 МЕСЕКП-а наводи се обавеза држава потписница да гарантују да ће права исказана у Споразуму „бити поштована без дискриминације било које врсте у погледу расе, боје, пола, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног или социјалног порекла, имовине, рођења или другог статуса“.
142. Забрана дискриминације сходно члану 2.2 обухвата и непосредне и посредне облике опхођења којим се праве разлике. Непосредна дискриминација се јавља „када је појединац у неповољнијем положају у односу на другу особу у сличној ситуацији из разлога који је повезан са основом забране“, осим ако оправдање за прављење разлике није „разумно и објективно“. Посредна дискриминација односи се на „законе, политике или праксе који на први поглед делују неутрално, али имају несразмеран утицај на примену права из Споразума међу којима се прави разлика по основу забране дискриминације“¹⁵.

¹⁵ Комитет МЕСЕКП, Општи коментар бр. 20 о забрани дискриминације у погледу економских, социјалних и културних права (чл. 2, ст. 2 Споразума), 2. јул 2009, Док. УН-а. Е/С.12/GC/20, при §§ 10 и 13. Видети

143. Како је навео Комитет за економска, социјална и културна права, за разлику од обавеза које се чланом 2.1 МСЕСКП-а намећу државама, које су углавном предмет прогресивног спровођења, чланом 2.2 намеће се конкретна и непосредна обавеза да ће бити загарантовано поштовање права из Споразума без дискриминације¹⁶. Комитет је такође навео да „пропуст да се уклони свако опхођење којим се прави разлика на основу недостатка доступних ресурса није објективно и разумно оправдање, осим ако су учињени сви напори да се искористе сви ресурси који су на располагању државе потписнице у напору да се сагледа и елиминише дискриминација, као ствар приоритета“¹⁷.
144. У погледу обима обавеза држава потписница, Комисија напомиње да се сходно члану 2.2 од њих захтева да предузму конкретне, намерне и циљане мере, укључујући законодавне мере, да елиминишу дискриминацију, као и да редовно процењују да ли су изабране мере делотворне у пракси¹⁸. Државе потписнице би требало да обезбеде постојање стратегија, политика и планова деловања и њихово спровођење како би дискриминацију сагледали и државни и приватни актери у области економских и социјалних права. Посебно би „економске политике, као што су расподела буџетских средстава и мере за стимулисање привредног раста, требало да обрате пажњу на потребу да буде загарантовано ефективно поштовање права из Споразума без дискриминације“¹⁹.
145. Мере против дискриминације треба да обухвате обезбеђивање механизма и институција (тј. судова, трибунала, органа управе, националних институција за људска права) који би се бавили наводним повредама члана 2.2, укључујући чињења или пропусте приватних актера, који би требало да буду доступни свима²⁰. Када је реч о питању терета доказивања у случајевима постојања наводне дискриминације, Комитет је навео да „када чињенице и догађаји који су предмет жалбе леже у потпуности, или делом, унутар искључивог знања власти или других оптужених, може се сматрати да терет доказивања онда лежи на властима, или другим оптуженима, према редоследу навођења“²¹.
146. Осврћући се на предмет жалилаца, Комисија напомиње да се они у суштини жале на то да након њиховог уклањања са посла нису примили исте финансијске олакшице које су одобрене запосленим Албанцима у Комбинату Трепча, укључујући руднике Кишница, који су били у истој чињеничној ситуацији. Стога, они се жале да су били дискриминисани по питању уживања права на социјалну заштиту и на адекватан животни стандард, по основу своје националности, чиме је прекршен члан 2.2 МСЕСКП-а.
147. На основу поднесака жалилаца, који су прослеђени у фази утврђивања прихватљивости, које СПГС није оспорио, Комисија је одлучила да су жалиоци

такође ЕСЉП [ВВ], *Д.Х. и остали против Чешке Републике*, бр. 57325/00, пресуда од 13. новембра 2007. године, § 175 и предмети наведени у њему.

¹⁶ Комитет МСЕСКП, Општи коментар бр. 3 наведен изнад у фусноти 12, при § 10; и Општи коментар бр. 20, наведен изнад у фусноти 15, при § 7.

¹⁷ *Ibid.*, при § 13.

¹⁸ Комитет МСЕСКП, Општи коментар бр. 20 наведен изнад у фусноти 15, при § 36.

¹⁹ *Ibid.*, при § 38.

²⁰ Видети Комитет МСЕСКП, Општи коментар бр. 20 наведен изнад у фусноти 15, при § 40.

²¹ *Ibid.*

успоставили *prima facie* случај дискриминације чиме је оправдано његово даље разматрање по меритуму предмета.

148. На основу додатних информација које су накнадно прикупљене од УНМИК-а, руководства Трепче, представника жалилаца и косовског МРСЗ-а, Комисија је направила следећу процену.
149. У погледу тога што се жалиоци жале да нису могли да буду укључени у програм превремених пензија који је УНМИК успоставио од 2003. године, Комисија подсећа да је овај програм успостављен на основу закона које је донела Скупштина Косова, а које је прогласио УНМИК-ов СПГС, којима се утврђују захтеви за доделу превремених пензија бившим запосленим лицима Комбината Трепча. Након процене тих захтева, Комисија сматра да су они засновани на објективним критеријумима којима се не прави разлика између запослених Срба и запослених Албанаца у Трепчи. Комисија такође напомиње да ни у једном од горенаведених закона нису утврђена – барем не у периоду под влашћу УНМИК-а – очигледна неутрална правила за уживање превремене пензије која су у практичној примени била таква да су несразмерно утицала на запослена лица српске националности, какви су и жалиоци. Комисија даље напомиње да, у погледу спровођења програма превременог одласка у пензију, ниједан од жалилаца није поднео *prima facie* доказе да су испуњавали захтеве за укључивање у програм превременог пензионисања и да су, без обзира на то, били спречени да им се пензија одобри у складу са законом. Из наведеног разлога, Комисија сматра њихове жалбе сходно члану 2.2 МСЕСКП-а неоснованим.
150. У погледу оних жалилаца који нису испуњавали старосни захтев за превремени одлазак у пензију и који се жале да нису примали олакшице за незапосленост које су примале њихове албанске колеге, Комисија подсећа да се на основу информација које су јој доступне чини да је, од 2004. године и током целог периода под управом УНМИК-а, успостављен систем месечних накнада за неактивне запослене у Трепчи, који се финансирао из буџета Трепче (у износу од 30 евра месечно) и КБК-а (у износу од 20 евра месечно).
151. Жалиоци тврде да нису примали те месечне накнаде, а да су примали само повремене исплате у недефинисаном новчаном износу од управе Трепче смештене на северу. Комисија наводи да СПГС не оспорава ову изјаву.
152. Комисија такође напомиње да је, на основу прикупљене документације, јасно да месечне надокнаде наведене изнад у тексту не примају сви неактивни запослени у Трепчи. Ипак, нису јасни критеријуми по којима је одређени број запослених искључен из олакшица за незапосленост јер, нажалост, није пронађена ниједна информација било у законима, прописима, упутствима, или од управе Трепче, УНМИК-а или локалних органа, на основу које би могли бити утврђени квалификациони критеријуми или поступак за расподелу тих месечних надокнада. Комисија напомиње да је на питање о овом аспекту СПГС/УНМИК потврдио да по овом питању не постоје закони.
153. Комисија сматра да је УНМИК имао ту одговорност, као управник Трепче и као замена за државни орган на Косову, да обезбеди да систем олакшица за незапосленост, предвиђен за неактивне раднике Комбината Трепча, буде успостављен и примењен у складу са јасним, објективним критеријумима који су у

најбољем случају обухваћени законима, упутствима или прописима, како би се избегли сви облици дискриминаторне ексклузије или други облици злоупотребе.

154.С друге стране, Комисији није поднет довољан број *prima facie* доказа да биутврдила да је систем исплата спроведен на дискриминаторан начин у односу на жалиоце по основу њихове националности, јер се Комисији чини да је недостатак закона и утврђених критеријума за доделу и расподелу месечних олакшица за незапосленост подједнако могао да утиче и на неактивне запослене раднике Комбината Трепча албанске националности. Такође, Комисија напомиње да, без обзира на постојање законског оквира за забрану дискриминације који је СПГС такође доставио, жалиоци нису доставили ниједан поднесак или доказ да су уложили жалбу код руководства Трепче, УНМИК-а или локалних органа у вези са тим да им је неправедно укинута право уживања олакшица за незапосленост. Из тих разлога, Комисија закључује да је жалба по основу наводне дискриминације неоснована такође, у вези са овом групом жалилаца.

155.У светлу горенаведеног, Комисија закључује да није дошло до кршења члана 2.2, посматраног заједно са члановима 9 и 11 МСЕСКП-а.

V. ПРЕПОРУКЕ

156.У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребна репарација.

157.Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Комисија такође има у виду чињеницу да су од јуна 2008. године већину УНМИК-ових одговорности под Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН-а у својству Привремене управе на Косову преузели локални органи (видети § 28 изнад) и да је КПА престао са радом (видети § 29 изнад). Након тога, одговорност УНМИК-а по питању спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. (видети § 31 изнад). Из тог разлога, УНМИК више није у позицији да убрза поступке који чекају пред Косовском агенцијом за приватизацију (наследник обавеза КПА) и пред Посебном комором.

158.Међутим, Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

159.Најпре, Комисија сматра да УНМИК треба јавно да призна, у разумном року, одговорност у вези са горенаведеним кршењима права и јавно се извини жалиоцима у вези са тим.

160.Затим, у погледу тврдње СПГС-а да је КПА имао и још увек има целокупну надлежност над Комбинатом Трепча (видети § 30 изнад), Комисија сматра да УНМИК треба да спроводи власт над Комбинатом Трепча и предузме одговарајуће мере да обезбеди да жалиоци који испуњавају услове за исплату надокнаде прописно користе ту врсту програма помоћи.

161. Из истог разлога, Комисија сматра да УНМИК треба да обезбеди да се без одлагања развију и објаве прописни правни инструменти којим се регулише исплата накнада за раднике Комбината Трепча.

162. Такође, у складу са судском праксом Европског суда за људска права у ситуацијама смањене државне надлежности, Комисија је мишљења да УНМИК мора настојати, свим расположивим дипломатским средствима у односу на надлежне косовске органе, да пружи уверење да ће се тужбе које су жалиоци поднели пред Косовском повереничком агенцијом (тренутно на чекању пред Косовском агенцијом за приватизацију) прописно обрадити (видети ХРАП, предмет *Милогорић и остали* § 49, наведен изнад у § 10; упоредити са ЕСЈП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004. године, *ЕКЈП*, 2004-VII, § 333; ЕСЈП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010. године, § 171).

163. На крају, Комисија сматра да УНМИК треба да предузме одговарајуће кораке за адекватну накнаду жалиоцима, за претрпљену штету која је резултат горенаведених прекршених права.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ ЧЛАНА 6 § 1 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ НЕМОГУЋНОСТИ ЖАЛИЛАЦА ДА СЕ О ЊИХОВИМ ПРЕДМЕТИМА ДОНЕСЕ ОДЛУКА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ ЧЛАНА 13 ЗАЈЕДНО СА ЧЛАНОМ 6 § 1 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ИЗОСТАНКА ЕФИКАСНОГ ПРАВНОГ ЛЕКА ЗА ЖАЛИОЦЕ У ОДНОСУ НА СИТУАЦИЈУ КОЈА СПРЕЧАВА ДА О ЊИХОВИМ ПРЕДМЕТИМА ОДЛУЧИ СУД;**
- 3. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА НИЈЕ ПОТРЕБНО ИСПИТАТИ ЖАЛБУ ПРЕМА ЧЛАНУ 1 ПРОТОКОЛА БР. 1 УЗ ЕВРОПСКУ КОНВЕНЦИЈУ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 4. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ЧЛАНОВА 9 И 11 МЕЂУНАРОДНОГ СПОРАЗУМА О ЕКОНОМСКИМ, СОЦИЈАЛНИМ И КУЛТУРНИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ОДСУСТВА МИНИМУМА ОСНОВНЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА ЖАЛИОЦЕ КОЈИ НИСУ ПРИМАЛИ ПРЕВРЕМЕНУ ПЕНЗИЈУ;**
- 5. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА НИСУ ПРЕКРШЕНА ПРАВА ЖАЛИЛАЦА ЗАГАРАНТОВАНА ЧЛАНОМ 2, ЗАЈЕДНО СА ЧЛАНОВИМА 9 И 11, МЕЂУНАРОДНОГ СПОРАЗУМА О ЕКОНОМСКИМ, СОЦИЈАЛНИМ И КУЛТУРНИМ ПРАВИМА.**
- 6. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**

- a. ПРИЗНА СВОЈ ПРОПУСТ ДА ИСПУНИ СВОЈЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНОВИМА 6 § 1 И 13 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА И ЧЛАНОВИМА 9 И 11 МСЕСКП-А, И ИЗВИНИ СЕ ЖАЛИОЦИМА;
- b. ПОЗОВЕ НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ СЕ ОБЕЗБЕДИЛО ДА СЕ О ТУЖБАМА ПРЕД КАП-ом ОНИХ ЖАЛИЛАЦА КОЈИ СУ СТЕКЛИ ПРАВО НА УПИС ЗА ИСПЛАТУ ПЕНЗИЈА ОДЛУЧИ БЕЗ ДАЉЕГ ОДЛАГАЊА;
- c. ОБЕЗБЕДИ ДА СЕ ЖАЛИОЦИ КОЈИ ИСПУЊАВАЈУ УСЛОВЕ ЗА ИСПЛАТУ НАДОКНАДА ПРОПИСНО УКЉУЧЕ У ЛИСТУ КОРИСНИКА ТАКВЕ ПОМОЋИ;
- d. ОБЕЗБЕДИ ДА СЕ РАЗВИЈЕ И ОБЈАВИ ОДГОВАРАЈУЋИ ПРАВНИ ОКВИР КОЈИМ СЕ РЕГУЛИШЕ ИСПЛАТА НАДОКНАДА РАДНИЦИМА ТРЕПЧЕ;
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА АДЕКВАТНУ НАДОКНАДУ ШТЕТЕ КОЈУ СУ ПРЕТРПЕЛИ ЖАЛИОЦИ;
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

- ЕУЛЕКС** – Мисија владавине права Европске уније на Косову
МСГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ВВ – Велико веће Европског суда за људска права
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
МОМ - Међународна организација за миграције
ГРК - Генерални ревизор Косова
КБК - Консолидовани буџет Косова
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
КПА - Косовска повереничка агенција
МРСЗ - Министарство рада и социјалне заштите
КПС - Канцеларија правног саветника
КАП – Косовска агенција за приватизацију
ПИС – Привремене институције самоуправе на Косову
ПКВК - Посебна комора Врховног суда Косова за питања која се односе на Косовску повереничку агенцију (од 2011. године Посебна комора Врховног суда за питања која се односе на Косовску агенцију за приватизацију)
ДП – Друштвено предузеће
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
Комбинат Трепча – Рударско-металуршко-хемијски комбинат олова и цинка Трепча (у тексту Комбинат Трепча)
УН – Уједињене нације
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову